

Een handreiking voor gemeenten

Kansen van
jonge kinderen
vergroten
met een
samenhangend
VVE-ouderbeleid

En nu... de ouders!

Kansen van
jonge kinderen
vergroten
met een
samenhangend
VVE-ouderbeleid

En nu...
de ouders!

Colofon

Opdrachtgever: Ministerie van OCW, directie Primair Onderwijs
Auteurs: Karin Hoogeveen, k.hoogeveen@sardes.nl en
Heleen Versteegen, h.versteegen@sardes.nl
www.sardes.nl
Tekstredactie: Elise Schouten
Vormgeving: Grafisch geluk, www.grafischgeluk.nl

Sardes februari 2013

Inhoud

Aanleiding

1.1	Het belang van ouderbetrokkenheid	5
1.2	Rol van de gemeente	5
1.3	De doelgroep van het ouderbeleid	6
1.4	Wanneer kunnen we resultaten verwachten van ouderbetrokkenheid?	6
1.5	Leeswijzer	7

Wat is gemeentelijk ouderbeleid

2.1	Inleiding	8
2.2	Een paraplu voor ouderbeleid	8
2.3	Algemene doelstelling	8
2.4	De bestuursafspraken	9
2.5	Andere gemeentelijke taken	9
2.5.1	Werving en toeleiding	9
2.5.2	Opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid	10
2.5.3	Dekkend aanbod en samenhang	11

Een plan van aanpak voor de ontwikkeling van ouderbeleid

3.1	Stappenplan	12
3.2	Drie organisatiemodellen	13
3.3	Instrumenten	14
3.4	Kwaliteitszorg	14

Stap 1 Waarom ouderbeleid

4.1	Doelen	16
4.2	Visie	16

Stap 2 Wat is er al	19
5.1 Een inventarisatie	19
5.2 Wat levert de inventarisatie op?	20
5.3 Wie doet het?	20
Stap 3 Voor wie	22
6.1 Feitelijke gegevens	22
6.2 Inventarisatie wensen, behoeften en verwachtingen ouders	22
6.3 De perceptie van instellingen	23
6.4 De typering en classificering van ouders	23
6.5 Een gemeentelijke monitor	23
6.6 Tijd en geld	23
Stap 4 Met wie	26
7.1 Taak- en rolverdeling	26
7.2 De organisatie van afstemming	26
7.3 Middelen	27
7.4 Wat spreek je af	27
7.4.1 Inhoudelijke afstemming	27
7.4.2 Praktische afstemming	28
Stap 5 Wat	30
Stap 6 Wanneer	34
Stap 7 Wat levert het op	36
Stap 8 Hoe borgen we het	38
Bijlagen	
1 Ouderbetrokkenheid en VVE: de Inspectie van het Onderwijs	39
2 Begripsafbakening en onderzoeksbevindingen	44
3 Voorbeelden van programma's en activiteiten	48

1 Aanleiding

Gemeenten hebben aangegeven dat zij behoefte hebben aan ondersteuning bij het (verder) ontwikkelen van ouderbeleid. Daarom heeft Sardes, op verzoek van het ministerie van OCW, een handreiking samengesteld. Deze is bestemd voor beleidsmedewerkers (van de G4 en de G33) die ouderbetrokkenheid in het takenpakket hebben.

Het accent van de handreiking ligt op jonge kinderen, laagopgeleide en allochtone ouders en betrokkenheid van ouders thuis. We kiezen hiervoor, omdat er op die gebieden nog veel 'te halen' is, zo blijkt onder andere uit onderzoek.

Een belangrijk uitgangspunt bij het schrijven van de handreiking was: dat we uitgaan van de kracht van ouders en aansluiten bij wat ouders zelf weten en kunnen. Vanuit dat uitgangspunt kunnen gemeenten er samen met lokale partners voor zorgen dat alle kinderen tussen de nul en vier jaar optimale ontwikkelingskansen krijgen. Want daar gaat het om.

1.1 Het belang van ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid is volop in het nieuws. In onderzoek, in de media, in gesprekken met peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en scholen, telkens duikt het thema ouders weer op. De Onderwijsraad adviseerde in 2010 om te investeren in partnerschap tussen ouders en school. Het ministerie van OCW wil dat ouders een grotere rol gaan spelen bij het verbeteren van de leerprestaties van hun kinderen, bij loopbaanoriëntatie en – begeleiding en bij het voorkomen van schooluitval en schoolverzuim. Daarnaast zijn ouders van belang voor de schoolgemeenschap. Scholen kunnen de vitaliteit van de schoolgemeenschap versterken door ouders meer bij het onderwijs te betrekken. Het gaat daarbij om samenwerking in de pedagogische driehoek, die bestaat uit leerlingen, ouders en scholen. Het departementale programma 'Ouders en school samen'

van het ministerie van OCW is erop gericht de relatie tussen scholen en ouders te versterken. Doel is dat school en ouders als partners samenwerken, samen de verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van kinderen en elkaar daarbij ondersteunen en versterken.

Voor de ontwikkeling van kinderen is goed partnerschap tussen de school en de ouders (ouderbetrokkenheid) belangrijk. De minister van OCW roept scholen en ouders op met elkaar in gesprek te gaan. Zo kunnen ze samen zorgen voor een veilige sfeer en een stimulerende leeromgeving voor het kind, zowel thuis als op school.

Zie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ouders-en-school-samen

De handreiking moet worden gezien in het licht van deze brede beleidscontext, maar richt zich specifiek op het gemeentelijk ouderbeleid voor ouders van jonge kinderen die wat extra's kunnen gebruiken: ouders van kinderen die gebaat zijn bij voor- en vroegschoolse educatie.

1.2 Rol van de gemeente

De gemeenten spelen een rol bij de versterking van de pedagogische driehoek. Het ministerie wil dat gemeenten een betere toeleiding van kinderen naar voor- en vroegschoolse educatie (VVE) bewerkstelligen en meer doen om ouders actief te betrekken bij een optimale ontwikkeling van hun jonge kind. Met de grote gemeenten, de G4 en de G33, zijn daar in maart 2012 afspraken over gemaakt. Die afspraken gaan over de kwaliteit van VVE, maar ook over onderwijstijdverlenging, bijvoorbeeld in de vorm van zomerscholen en schakelklassen. Bij al deze onderwerpen is de rol van ouders van belang.

De Inspectie van het Onderwijs vindt de oudercomponent in VVE van groot belang. In 2015 moeten alle elementen van het ouderbeleid uit het toezichtkader VVE op orde zijn. De inspectie beoordeelde in de afgelopen periode het ouderbeleid in de zogenaamde VVE-bestandsopname, allereerst op gemeentelijk niveau, maar ook op locatieniveau. Uit deze VVE-bestandsopname komt naar voren dat gemeenten al veel verschillende activiteiten met en voor ouders uitvoeren, maar dat daaraan nog niet altijd doelgericht beleid ten grondslag ligt. Ook zijn er aanzienlijke verschillen in het aantal ouders dat wordt bereikt. Ongeveer 80% van de gemeenten moet nog een overkoepelend ouderbeleid ontwikkelen dat leidend is voor inhoudelijke en organisatorische keuzes. Ook op de locaties ontbreekt vaak een expliciet ouderbeleid op basis waarvan doelgerichte ouderactiviteiten worden uitgevoerd. De inspectie zal in 2013 en 2015 monitoren of de G37 en VVE-instellingen deze punten hebben verbeterd.

De VVE-bestandsopname is een belangrijke aanleiding om te werken aan de verbetering van het ouderbeleid, maar gemeentelijk ouderbeleid houdt meer in dan 'voldoen aan de eisen van de inspectie'. Het is aan de gemeenten om samen met de instellingen te werken aan de doelen en aan de vormgeving van gemeentebreed ouderbeleid, uiteraard rekening houdend met de regelgeving en met de kwaliteitsindicatoren van de inspectie.

1.3 De doelgroep van het ouderbeleid

De handreiking belicht een specifiek onderdeel van gemeentelijk ouderbeleid, namelijk de wijze waarop ouders met kinderen tussen de nul en vier jaar kunnen worden ondersteund bij de ontwikkelingsstimulering van hun kinderen. De doelgroepen van het gemeentelijk ouderbeleid zijn:

- VVE-instellingen voor kinderen tussen nul en vier jaar.
- Ouders van kinderen tussen nul en vier jaar in VVE-instellingen.
- Ouders van doelgroepkinderen tussen nul en vier jaar die geen VVE-instelling bezoeken. Deze laatste groep is van belang met het oog op toeleiding naar de VVE.

De handreiking gaat in op de uitvoering van de bestuursafspraken over ouderbetrokkenheid die de G37 met het Rijk hebben gemaakt. Bij het (verder) ontwikkelen en uitvoeren van ouderbeleid werkt de gemeente samen met voorschoolse instellingen. Instellingen worden aangespoord zich te bezinnen op de positie van ouders. Welke instrumenten wil en kan de gemeente daarbij inzetten? Wat past bij de manier waarop de gemeente en de instellingen tot nu toe afspraken met elkaar maken? Welke goede voorbeelden zijn al voorhanden? Daarover geeft deze handreiking informatie. Dat betekent overigens niet dat de handreiking daarom uitsluitend relevant is voor de G37. Alle gemeenten kunnen gebruikmaken van de handreiking, omdat deze beschrijft welke stappen een gemeente kan nemen om samen met voor- en vroegscholen tot een integraal ouderbeleid op het gebied van VVE te komen.

Ouderbeleid houdt niet op bij de peuters. Een doorgaande lijn naar het onderwijs is heel belangrijk. De bestuursafspraken voor gemeenten beperken zich tot voorschoolse instellingen, maar in de bestuursakkoorden met de PO-raad zijn er ook andere afspraken gemaakt. Omdat we deze afspraken niet los van elkaar kunnen zien, besteedt de handreiking aandacht aan de doorgaande lijn en de samenhang in het ouderbeleid tussen de voorschool en de vroegschool.

1.4 Wanneer kunnen we resultaten verwachten van ouderbetrokkenheid?

Uit onderzoek¹ blijkt het volgende:

- Ouderbetrokkenheid thuis hangt het sterkst samen met de cognitieve ontwikkeling van jonge kinderen.
- Hand- en spandiensten die ouders aan de school leveren, hebben weinig tot geen invloed op de ontwikkeling van het kind.
- De interactie tussen ouders en kinderen is een sterkere voorspeller van leerresultaten dan de mate waarin ouders op school actief zijn.

¹ C. Desforges & A. Abouchaar (2003). The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review. London: Department for Education and Skills.

1.5 Leeswijzer

In deze handreiking presenteren we een plan van aanpak voor het ontwikkelen en verstevigen van gemeentelijk ouderbeleid, dat gericht is op het bereiken van VVE-doelstellingen. We beschrijven concrete stappen die de gemeente daarbij kan nemen. Op een praktische manier laten we zien wat een gemeente kan doen om samen met VVE-instellingen handen en voeten te geven aan beleid voor ouders van kinderen van nul tot vier jaar. Het is aan de gemeenten om daarin een eigen koers te varen. De handreiking wil gemeenten ondersteunen.

We beginnen met een omschrijving van gemeentelijk ouderbeleid in het algemeen en in het kader van VVE. We geven voorbeelden van manieren waarop gemeenten invulling hebben gegeven aan verschillende aspecten van ouderbeleid, zoals werving voor de peuterspeelzaal en zorgen voor afstemming. Daarna volgt het stappenplan.

Gemeenten kunnen de handreiking:

- gebruiken als informatiebron,
- samen met de VVE-instellingen bespreken,
- benutten om keuzes te maken op basis van de stappen.

Een gemeente die begint met de ontwikkeling van ouderbeleid, kan profijt hebben van de tips en voorbeelden in deze handreiking. Ervaren gemeenten kunnen aan de hand van de stappen checken of zij (nog) op de goede weg zijn en of er verbeterpunten zijn. Het gaat dan om het beantwoorden van vragen zoals: 'Is het beleid nog actueel?', 'Doen we nog de goede dingen?', 'Doen de juiste partijen nog de goede dingen?'.

In bijlagen is de volgende achtergrondinformatie opgenomen:

- Bijlage 1 gaat in op wat de inspectie verwacht van gemeenten als het gaat om ouders en VVE en bevat een toelichting op de kwaliteitsindicatoren uit het toezichtkader. Deze zijn belangrijk, omdat ze richtinggevend zijn voor de wijze waarop gemeenten, samen met de voorscholen, het ouderbeleid vormgeven.
- Bijlage 2 verheldert een aantal begrippen en geeft weer wat de literatuur zegt over de winst van verschillende vormen van ouderbetrokkenheid.
- Bijlage 3 geeft voorbeelden van programma's voor opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering voor ouders van kinderen tussen nul en zes jaar.

Wat is gemeentelijk ouderbeleid

2.1 Inleiding

Gemeentelijk ouderbeleid staat in de belangstelling. Veel gemeenten hebben plannen om ouders meer bij het onderwijs- en jeugdbeleid te betrekken. Het is echter niet eenvoudig om van losse initiatieven te komen tot een samenhangend ouderbeleid.

Hoe kan een gemeente ouderbeleid stimuleren?

Welke mogelijkheden heeft de gemeente om ouderbetrokkenheid handen en voeten te geven?

En een belangrijke vraag: wat verstaan we eigenlijk onder gemeentelijk ouderbeleid?

Onder gemeentelijk ouderbeleid verstaan we: het geheel van samenhangende, doelgerichte en op elkaar afgestemde activiteiten voor ouders. Het ouderbeleid is gebaseerd op een gemeentebrede visie op de rol van ouders bij de opvoeding en ontwikkeling van kinderen en jongeren en wordt opgesteld en uitgevoerd samen met instellingen die werken voor en met ouders.

In brede zin gaat het bij gemeentelijk ouderbeleid om al het beleid waarbij ouders 'klanten' van de gemeente zijn. Dat strekt zich uit van ruimtelijke ordening en verkeer, via gezondheidszorg, welzijn, sport en cultuur tot onderwijs en kinderopvang. Het zou natuurlijk mooi zijn als er een breed gedragen en samenhangend ouderbeleid is op al deze terreinen, maar het is al een hele kunst om ouderbeleid voor ouders van kinderen van nul tot zes jaar te realiseren. Gemeenten en voor- en vroegschoolse instellingen - peuterspeelzalen, kinderopvangorganisaties en scholen - hebben elkaar daarbij nodig.

In de ideale situatie werken instellingen samen om een doorgaande lijn tot stand te brengen. Zij delen een visie op het omgaan met ouders en zorgen er samen voor dat er geen ouder, en dus geen kind, buiten de boot valt. Er is een sluitend aanbod aan voorzieningen, dat is afgestemd op behoeften en wensen van ouders. Er is sprake van een keten in

de activiteiten, zowel wat betreft de leeftijd van de kinderen als de intensiteit van de ondersteuning. Op deze terreinen liggen met name taken van de gemeente. Het gaat om afstemming, het tot stand brengen van samenhang en een sluitend aanbod om ouders te bereiken en te betrekken.

2.2 Een paraplu voor ouderbeleid

Voorschoolse VVE-instellingen (peuterspeelzalen en kinderdagverblijven) en scholen zijn erbij gebaat als er een gezamenlijke gemeentelijke paraplu is waaronder zij ouderactiviteiten vormgeven. De rol van de gemeente is daarom belangrijk bij het realiseren van een doorgaande lijn in het ouderbeleid van de verschillende instellingen die zich bezighouden met (ouders van) kinderen van nul tot zes jaar. Ook is de rol van de gemeente van belang bij het tot stand brengen van een keten in de opvoedingsondersteuning en -hulpverlening. Omgekeerd hebben gemeenten deze instellingen nodig om ouders te bereiken en te betrekken.

2.3 Algemene doelstelling

Wat is het doel van gemeentelijk ouderbeleid in het kader van VVE? Als gemeenten samen met VVE-instellingen en scholen een gericht ouderbeleid voeren, kunnen zij ouders stimuleren om thuis met hun kinderen ontwikkelingsgerichte activiteiten te doen en mee te doen aan activiteiten in de voor- of vroegschool. Dat is een belangrijk doel, omdat dit ten goede komt aan de ontwikkelingskansen van jonge kinderen.

Afgeleid van dit algemene doel, is het de komende jaren een belangrijke taak van gemeenten om voorschoolse voorzieningen te activeren ouderbeleid te voeren en erop toe zien dat zij de gemaakte afspraken hierover nakomen.

2.4 De bestuursafspraken

In de bestuursafspraken die de G4 en de G33 met de minister van onderwijs hebben gemaakt, zijn de volgende doelen over ouderbetrokkenheid opgenomen:

- Gemeenten en instellingen stimuleren de betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling en het leerproces van hun kinderen. Het gaat hierbij om de kwaliteit en de aard van de activiteiten. Het is van belang dat zoveel mogelijk ouders betrokken zijn.
- Gemeenten en instellingen voeren gericht ouderbeleid uit en zorgen voor adequate informatie voor de ouders.
- De instellingen zorgen voor een goede intake, stimuleren dat ouders thuis ontwikkelingsactiviteiten met hun kinderen doen (rekening houdend met de thuistaal), laten ouders participeren in de activiteiten in de voor- of vroegschool en informeren de ouders over de ontwikkeling van hun kind.

2.5 Andere gemeentelijke taken

Daarnaast heeft de gemeente ook andere verantwoordelijkheden als het gaat om de ouders. De gemeente zorgt voor:

- de toeleiding van kinderen naar VVE-voorzieningen (Wet op Primair Onderwijs, artikel 167),
- een samenhangend beleid voor opvoedingsondersteuning (Wet Maatschappelijke Ondersteuning, 'Prestatieveld 2'),
- een doorgaande lijn voor- en vroegschoolse educatie (Lokaal Educatieve Agenda).

We lichten deze drie taken hieronder toe.

2.5.1 Werving en toeleiding

Het is de taak van gemeenten om doelgroepkinderen toe te leiden naar VVE-voorzieningen. Daartoe maken gemeenten afspraken met de jeugdgezondheidszorg, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven. Dankzij de inspanning van de gemeente en haar partners is er momenteel in veel gemeenten al een hoog bereik. De landelijke VVE-monitor 2011 laat zien dat 86% van de voorschoolse doelgroep is bereikt.

De gemeenten staan de komende tijd voor de vraag wat zij kunnen doen om ook de laatste

groep kinderen en ouders te bereiken. Daarvoor is het nodig dat er zicht is op de oorzaken van het zogenaamde 'non-bereik'. Er is in de loop der tijd een redelijk beeld ontstaan van de oorzaken van het niet volgen van voorschoolse educatie. Het kan gaan om de kosten, maar ook onbekendheid met het fenomeen peuterspeelzaal of beeldvorming kunnen een rol spelen. Als de gemeente zicht heeft op oorzaken die een rol spelen in de eigen situatie, kan zij maatregelen treffen om ook moeilijk bereikbare groepen over te halen om hun kinderen naar de voorschool te brengen. Uiteraard mag daarbij de reguliere werving en toeleiding niet uit het oog worden verloren. Het is belangrijk om te komen tot een sluitende aanpak waarin de verschillende activiteiten bijeen zijn gebracht (zie bijvoorbeeld www.sardes.nl: Voorschoolse educatie: doelgroepbepaling en toeleiding).

Werving en toeleiding in Utrecht

Cumulus Welzijn zet zich ervoor in om alle ouders en kinderen te bereiken. Met name laagopgeleide ouders die door omstandigheden de weg naar het voorschoolse aanbod niet weten te vinden, worden op een intensieve manier benaderd. Om iedereen te bereiken, is de samenwerking tussen ketenpartners, zoals de jeugdgezondheidszorg, welzijn, onderwijs en de gemeente, heel belangrijk. De afspraken zijn vastgelegd in een samenwerkingsprotocol. Daarnaast zijn er verschillende toeleidingsprogramma's, die variëren in intensiteit: van groepsbijeenkomsten tot individuele begeleiding, waarbij de medewerker bijvoorbeeld met een ouder meegaat naar een peuterspeelzaal. De verschillende onderdelen van de werving en toeleiding zijn voor de meeste betrokkenen bekend: het samenwerkingsprotocol, Instapje /spelbegeleiding thuis, ouder-kindgroepen, groepsvoorlichting en huisbezoeken. Het succes zit hem in de goede afstemming van alle activiteiten, in de volhardende aanpak en in het geloof dat de voorschool het verschil kan maken voor het verloop van de schoolcarrière van kinderen. De boodschap komt overtuigend over, omdat pedagogisch medewerkers van de voorschool de ouders begeleiden. "Je moet ervoor zorgen dat de materialen en de aanpak goed aansluiten bij specifieke groepen mensen", zegt de

oudercoördinator van Cumulus Welzijn. "Zo hebben we Instapje bijvoorbeeld succesvol aangepast voor Roma-gezinnen." Ook heeft Cumulus Welzijn visueel materiaal ontwikkeld waarmee ouders een goed beeld krijgen van het aanbod van een peuterspeelzaal: een dvd en een fotoboekje over de peuterspeelzalen.

Werving en toeleiding in Amsterdam Zuidoost

Het stadsdeel Amsterdam Zuidoost vindt het belangrijk dat alle kinderen voor wie de voorschool bedoeld is, daaraan kunnen deelnemen. Dat zijn kinderen van twee tot zes jaar die extra begeleiding en stimulering kunnen gebruiken, omdat zij bijvoorbeeld een taalachterstand hebben. De ambitie van Zuidoost was om het doelgroepbereik fors te vergroten. Daartoe is allereerst onderzoek gedaan naar de factoren die een rol spelen voor ouders om hun peuter al dan niet te laten deelnemen aan de voorschool. Hieruit bleek onder andere dat de kosten een probleem kunnen zijn. Daarom is deelname aan de voorschool nu gratis. Daarnaast is het aantal voorscholen uitgebreid, zodat er altijd plaats is als nieuwe ouders hun kind aanmelden. De voorschool is breed verspreid over Zuidoost: een groot aantal peuterspeelzalen en basisscholen werkt met een voorschoolprogramma.

Een andere beleidsmaatregel was het peuterproject Werving en Toeleiding, waarin verschillende organisaties, zoals Thuiszorg, GGD, kinderopvang, peuterspeelzalen, Bureau Jeugdzorg en openbaar onderwijs, samen met het stadsdeel plannen hebben ontwikkeld om ervoor te zorgen dat ouders hun peuters bij de voorschool inschrijven.

Uit het onderzoek kwam ook naar voren dat veel ouders niet op de hoogte zijn van de voorschool. Om die reden is in Amsterdam Zuidoost een brede voorlichtingscampagne gestart. Er is gekozen voor zowel activiteiten die op een breed publiek zijn gericht (billboards, posters, flyers op straat, in het openbaar vervoer en op plaatsen waar veel ouders van jonge kinderen komen) als voor een smalle, persoonlijke benadering, waarbij ouders van jonge kinderen rechtstreeks zijn aangesproken op straat, bij het consultatiebureau,

de bibliotheek, het gezondheidscentrum etc. De campagneboodschap is in krachtige bewoordingen in vier talen en op verschillende manieren overgebracht. Het centrale element van de campagne was de 'voorschoolwagen', een omgebouwd golfkarretje dat gedurende tien weken op verschillende plaatsen in de wijk is neergezet. Bij deze wagen liepen voorschoolleidsters met een verschillende culturele achtergrond die moeders met jonge kinderen aanspraken en in hun eigen taal informatie gaven over de voorschool. Kinderen die werden ingeschreven, kregen een speciaal rugzakje met een prentenboek en cd-rom. De inschrijfformulieren werden meteen doorgestuurd naar de welzijnsinstelling die binnen enkele dagen contact opnam met de betreffende ouder. Dit alles heeft op de voorscholen geleid tot een forse verhoging van het aantal inschrijvingen.

2.5.2 Opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid en opvoedingsondersteuning lopen in de praktijk in elkaar over. Beide hebben tot doel een optimale ontwikkeling van kinderen te bewerkstelligen. Bij opvoedingsondersteuning gebeurt dat door andere partijen dan bij ouderbetrokkenheid, maar we zien dat er op dat terrein veel wordt samengewerkt en dat sommige activiteiten van instellingen identiek zijn. De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) en de Wet publieke gezondheid (Wpg) zijn het meest bepalend voor het beleid voor opvoedingsondersteuning.

'In het zogenaamde basismodel van het Centrum voor Jeugd en Gezin, het document waarin taken en functies van het CJG zijn omschreven, staat dat het CJG diverse functies van opvoed- en gezinsondersteuning bundelt en beschikbaar stelt voor alle kinderen en gezinnen. Door het ministerie van VWS is de regierol om deze bundeling te realiseren bij de gemeenten gelegd. De gemeente moet daarom afspraken maken met de verschillende instellingen, zodat het gewenste aanbod van opgroei- en opvoedondersteuning aanwezig is binnen een gemeente. Bestuurlijke afspraken moeten zich vertalen in sluitende werkafspraken op uitvoerend niveau.'

Bron: www.nji.nl

Veel gemeenten kiezen één programma voor opvoedingsondersteuning en/of ontwikkelingsstimulering dat zij aanbieden aan alle ouders in de gemeente of in een bepaalde wijk. Het aanbod is dan dus niet gebonden aan een bepaalde peuterspeelzaal of school. Naast programma's die gericht zijn op ouders waarvan de kinderen nog niet deelnemen aan een voorschoolse voorziening, zijn er ondersteunende programma's voor ouders die wel een kind op de voorschool hebben. In bijlage 3 staan voorbeelden van programma's.

2.5.3 Dekkend aanbod en samenhang

Activiteiten in het kader van de gemeentelijke taak te zorgen voor een dekkend en samenhangend aanbod zijn doorgaans opgenomen in de Lokale Educatieve Agenda (zie: www.delokaleeducatieveagenda.nl). We bespreken de doorgaande lijn in het VVE-ouderbeleid in stap 4 van het stappenplan.

Integraal ouderbeleid in Breda

De gemeente Breda maakt zich sterk voor een doorgaande lijn en voor samenhang en afstemming in het VVE-ouderbeleid. Het VVE-beleid is afgestemd op de verschillende behoeften van ouders en richt zich specifiek op ouders die extra ondersteuning kunnen gebruiken. Daartoe is een onderscheid gemaakt tussen programma's ter ondersteuning van activiteiten die ouders thuis kunnen doen ('homebased') en de wijze waarop de voorschool ouders kan stimuleren en begeleiden ('centerbased'). Het streven is dat er voor elke leeftijdsgroep passende programma's en activiteiten zijn. Het is belangrijk dat de activiteiten thuis en de activiteiten in de voorschool goed op elkaar zijn afgestemd.

Homebased

- Boekstart (0-2 jaar).
- Video hometraining door de JGZ ter voorbereiding op het ouderschap (0-2 jaar).
- De voor- en vroegschool biedt ouders materialen aan van de methodiek VVE Thuis en Logo 3000 (2,5-6 jaar).
- In de thuissituatie krijgen alle ouders van doelgroepkinderen ondersteuning van Spel aan Huis in de wijze waarop zij de materialen van VVE Thuis en Logo 3000 thuis kunnen gebruiken (2,5-6 jaar).
- In de thuissituatie krijgen alle ouders van doelgroepkinderen de training Educatieve vaardigheid door Voorleesexpres (2,5-6 jaar).

Centerbased

- Ouders zijn in kleine groepjes op de peuterspeelzaal aanwezig bij de uitvoering van het VVE-programma.
- Ouders krijgen in kleine groepjes instructie over hoe zij thuis de ontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren, daarbij is ruimte voor opvoedvragen.
- Laaggeletterde ouders krijgen op de vroegschool les in de Nederlandse taal met hetzelfde materiaal als de kinderen (Logo 3000).
- Er wordt met ouders drie maal per jaar een gesprek gevoerd over de vorderingen van hun kind.
- Groepsconsult bij zevenentwintig maanden; instructie JGZ hoe de ontwikkeling te stimuleren.

Een plan van aanpak voor de ontwikkeling van ouderbeleid

3.1 Stappenplan

Onderstaand plan van aanpak geeft weer op welke wijze gemeenten aan de slag kunnen gaan met het gemeentelijk ouderbeleid. Gemeenten kunnen dit plan gebruiken om het onderdeel ouderbetrokkenheid vorm te geven zoals is vastgelegd in de bestuursafspraken tussen de G4, de G33 en de minister van onderwijs. Op enkele plaatsen wordt een relatie gelegd met andere onderdelen van gemeentelijk ouderbeleid, bijvoorbeeld op het gebied van opvoedingsondersteuning. Hoewel het beleidsterrein breder is, beperkt het plan van aanpak zich tot het voorschoolse deel van VVE.

Het plan bevat de ingrediënten die nodig zijn om, samen met de besturen en uitvoerende partijen, een goed ouderbeleid op te bouwen. De stappen hoeven niet per se in de gegeven volgorde te worden uitgevoerd. Sommige onderdelen kunnen tegelijkertijd worden uitgevoerd, andere heeft de gemeente misschien al eerder ter hand genomen. Omdat elke gemeente en elke VVE-instelling weer anders is, bestaat er geen vaststaand en uniform stramien voor de ontwikkeling en uitvoering van ouderbeleid. Kiest de gemeente ervoor om een externe partij of één van de samenwerkingspartners het beleid te laten vormgeven, dan wordt een groot deel van de stappen niet door de gemeente, maar door die partij uitgevoerd.

Wat			Opbrengst
Stap 1	Waarom ouderbeleid?	Oriëntatie op mogelijke visies en doelen	Visie en doelen van gemeentelijk ouderbeleid zijn vastgesteld
Stap 2	Wat is er al?	Inventarisatie ouderbeleid in de gemeente	Overzicht van wat er al is aan ouderactiviteiten in de gemeente
Stap 3	Voor wie?	Scan ouderpopulatie in gemeente	Inzicht in kenmerken ouderpopulatie
Stap 4	Met wie?	Overzicht maken van relevante instellingen en gesprekken voeren	Vaststellen van de partners
Stap 5	Wat?	Werkwijze, aanpakken en activiteiten	Activiteitenplan is vastgesteld
Stap 6	Wanneer?	Tijdpad: korte en lange termijn	Fasering en tijdpad zijn vastgelegd
Stap 7	Wat levert het op?	Monitor en evaluatie	Er is zicht op voortgang en resultaten
Stap 8	Hoe borgen we het?	Kwaliteitszorg	Er is sprake van borging en een duurzame aanpak

3.2 Drie organisatiemodellen

Voordat we de stappen uitwerken, beschrijven we drie manieren waarop gemeenten kunnen werken aan ouderbeleid. De gemeente kiest het model dat het beste aansluit bij de bestuursfilosofie en de tot nog toe gebruikte werkwijzen. In de praktijk komen allerlei tussenvormen voor. Uiteraard is de inhoud leidend en zal de gemeente beginnen met het vaststellen van een visie en doelen. Omdat veel gemeenten worstelen met de vraag 'hoe pak je het aan' geven we hier eerst aan op welke manier de ontwikkeling en uitvoering van ouderbeleid aangepakt kan worden.

De gemeente doet alles zelf: de regie, partijen bij elkaar brengen, monitoren en evalueren. Voordeel hiervan is dat al het beleid rondom ouders (en gemeenten krijgen daar steeds meer over te zeggen) bijeen wordt gebracht. Gemeenten en instellingen koppelen ouderbeleid dikwijls aan bepaalde beleidsmaatregelen: VVE heeft bijvoorbeeld vaak een 'eigen' ouderbeleid. Het kan veel opleveren om ouderbeleid breder aan te pakken en bijvoorbeeld uit te werken voor ouders van kinderen van nul tot achttien jaar. Het gaat dan niet alleen om VVE, maar bijvoorbeeld ook om passend onderwijs, het Centrum voor Jeugd en Gezin en brede scholen. Grotere gemeenten kunnen ervoor kiezen om het beleid te decentraliseren en op wijk-, stadsdeel- of deelgemeenteniveau vorm te geven.

Een gemeentelijke werkgroep ouderbeleid, bestaande uit de relevante VVE-organisaties, stelt het beleid vast en houdt zicht op de uitvoering. Er kunnen ook twee gemeentelijke groepen ouderbeleid worden ingericht: een regiegroep en een werkgroep. De regiegroep, die bijvoorbeeld is aangesteld als onderdeel van de Lokaal Educatieve Agenda, bestaat uit besturen, stelt het beleid vast en heeft de eindverantwoordelijkheid. De werkgroep bestaat uit professionals van de verschillende instellingen die zich bezighouden met de uitvoering van het beleid op de werkvloer en houdt zicht op de voortgang.

De gemeente besteedt de ontwikkeling en uitvoering van ouderbeleid geheel uit aan een extern bureau of aan een van de partnerinstellingen, bijvoorbeeld een welzijnsinstelling. In beide gevallen valt een groot aantal stappen van het stappenplan onder de verantwoordelijkheid van deze externe partij. De gemeente is verantwoordelijk voor de financiering en facilitering.

3.3 Instrumenten

Gemeenten beschikken over de volgende middelen om VVE-instellingen te ondersteunen in hun ouderbeleid:

- Kennis, onderzoek en analyse.
- Financiering: het faciliteren van een gemeentelijke werkgroep ouderbeleid en/of een gemeentelijke oudercoördinator; extra formatie bij instellingen voor oudercoördinatie; aanschaffen van 'evidence based' en/of veelbelovende interventiemethodieken; externe ondersteuning ter beschikking stellen².
- Regelgeving, bijvoorbeeld door ouderbeleid als voorwaarde te stellen voor subsidies op andere terreinen.
- Deskundigheidsbevordering: afspraken maken met de initiële opleidingen en nascholingsinstituten over de wijze waarop professionals (nog) beter kunnen worden toegerust voor het omgaan met ouders.
- Overleg en afstemming: de gemeente brengt partijen en beleidsterreinen bij elkaar. Het ouderbeleid van VVE-instellingen wordt verbonden met andere beleidsterreinen, zoals bredeschoolontwikkeling, jeugdzorg, jeugdbeleid, kinderopvang.
- Voorlichting: de gemeente als centraal loket (of deze taak uitbesteden aan een welzijnsinstelling).

Tips voor gemeenten bij de start van het beleid

- Stel eerst vast waarmee je je niet wilt bemoeien.
- Stel vervolgens vast waar je eventueel tijdelijk wilt helpen.
- Inventariseer welke gemeentelijke afdelingen bezig zijn met ouderbeleid (sport, cultuur, welzijn, onderwijs). Stem af en werk samen waar dat kan en nodig is.
- Kijk waar afspraken over een gemeentelijk minimum te maken zijn, bijvoorbeeld over het aantal ouderbijeenkomsten of over deskundigheidsbevordering van pedagogisch medewerkers.
- Stel vast waar het initiatief en de sturing moeten liggen en waar niet.
- Bepaal de randvoorwaarden: budget, uitvoering, evaluatie, et cetera.

3.4 Kwaliteitszorg

De vragen 'Doen we de juiste dingen?', 'Doen we die dingen goed?' en 'Hoe weten we dat?' passen in een beleidscyclus waarbij beleidsformulering wordt gevolgd door de uitvoering, er vervolgens wordt bekeken in hoeverre de doelen zijn bereikt en op basis van deze evaluatie nieuwe of aangepaste plannen worden gemaakt. Een veelgebruikte methode hiervoor is de PDCA-cirkel van William Edwards Deming. Deze bestaat uit vier stappen: plan, do, check en act (zie: www.pdcacyclus.nl). In elke stap wordt steeds een balans gezocht tussen verbetering en borging van wat er al is bereikt.

² Het is van belang dat de inzet van middelen strookt met de WPO artikelen 165, 166 en 167

Stap 1

Waarom ouderbeleid?

Oriëntatie op mogelijke visies en doelen

Visie en doelen van gemeentelijk ouderbeleid zijn vastgesteld

4

Stap 1

4.1 Doelen

Ondersteuning van ouders bij ontwikkelingsstimulering thuis is het uiteindelijke doel van het VVE-ouderbeleid. Aan de hand van deze algemene doelstelling stelt de gemeente specifieke doelen vast op gemeentelijk niveau. Het kan helpen om na te gaan of de doelen zijn gericht op a) het oplossen van problemen, b) borging van wat er al is of c) het verder brengen van ouderbeleid door nieuwe zaken aan te pakken.

De gemeente formuleert de specifieke doelen op een zo concreet mogelijk niveau en sluit daarmee aan bij de bestuursafspraken. Deze zijn immers niet vrijblijvend en worden gecontroleerd door de onderwijsinspectie (zie bijlage 1). Een voorbeeld van een concrete doelstelling is: 'De gemeente X zorgt ervoor dat eind 2013 alle peuterspeelzalen en kinderdagverblijven die met VVE werken, met alle ouders intakegesprekken voeren waarin minimaal de volgende onderwerpen aan de orde komen: wat verwachten ouders van de instelling, wat verwacht de instelling van de ouders, op welke manier houden instelling en ouders contact...etc.'

Stapsgewijs doelen bereiken in Dordrecht

In de gemeente Dordrecht wordt al jaren actief gewerkt aan een gemeentelijke ouderbeleid. De gemeente heeft allereerst ingezet op het bereiken van ouders op de voorschoolse voorzieningen. Zij gebruiken daarvoor het programma VVE-thuis. De volgende stap is: ouders stimuleren tot onderwijsondersteunend gedrag thuis. Daarnaast wordt de doelgroep uitgebreid naar de ouders van kinderen op een vroegschool. JSO, Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling, begeleidt de invoering van het programma. Marlies Kok van JSO vertelt: "Het is heel goed dat de gemeente de tijd heeft genomen voor de invoering van het programma op brede schaal. Nu zijn we toe aan een de volgende stap

en hopen we daadwerkelijke verbetering te zien in het onderwijsondersteunend gedrag van de ouders. Daar gaan we de pedagogisch medewerkers gericht op scholen."

4.2 Visie

Aan de doelen ligt een visie ten grondslag, die voor alle uitvoerende partijen de koers bepaalt. Omdat de gemeente 'boven de partijen' staat, stelt zij – samen met de partnerinstellingen – een algemene en gemeentebrede visie op ouderbeleid vast die richting geeft aan het voorschoolse ouderbeleid. Elke instelling kan vervolgens eigen accenten leggen.

In een visie vinden we bijvoorbeeld terug hoe ouders worden gezien en hoe beroepskrachten en ouders elkaar bejegenen. In het uitgangspunt van deze handreiking is ook een visie geformuleerd: uitgaan van de kracht van ouders en aansluiten bij wat ouders zelf weten en kunnen. Vaak wordt gedacht dat een visie uit hoogdravende zinnen bestaat, maar dat is niet de bedoeling.

De gemeente kan de volgende werkwijze volgen om tot een visie te komen: in een werksessie met de partners vraagt de gemeente aan de deelnemers om kort en krachtig op te schrijven wat zij belangrijk vinden bij ouderbeleid. Op basis van deze informatie formuleert de gemeente (of een procesbegeleider) een visie, die zij vervolgens voorlegt aan betrokkenen. Sommige gemeenten werken vanuit een integraal concept, bijvoorbeeld de Vreedzame school. In dat geval is de algemene visie al geformuleerd.

Vreedzame school en wijk

De Vreedzame school is een programma voor basisscholen en is gericht op de ontwikkeling van sociale competenties en democratisch burgerschap. Het wil kinderen opvoeden tot verantwoordelijke en actieve leden van de gemeenschap. Om een Vreedzame school te worden, volgen scholen een invoeringstraject van twee tot drie jaar bestaande uit teamtrainingen, waarin leerkrachten het bijbehorend leerkrachtgedrag aanleren. Deze aanpak is verbreed tot een concept op wijkniveau: de Vreedzame wijk. Dat houdt in dat alle organisaties in de wijk die werken met kinderen in de basisschoolleeftijd, dezelfde pedagogische

aanpak hebben. De Vreedzame werkwijze geeft een visie op omgang met elkaar; de omgang met kinderen en ook met ouders. Doordat alle partners dezelfde boodschap uitdragen, wordt deze versterkt. Op die manier ervaren kinderen en ouders dat overal dezelfde omgangsnormen gelden: op school, thuis en op straat. De gemeente vervult in dit proces een trekkersrol, maar de bewoners en betrokken organisaties pakken de uitwerking en uitvoering zelf op. De komende jaren wordt de methodiek verder uitgebreid en in steeds meer gemeenten in Nederland geïmplementeerd. Zie: www.vreedzameschool.nl

Meer Kansen Met Ouders in Den Haag

De gemeente Den Haag startte in het schooljaar 2004-2005 het project Meer Kansen met Ouders. Uitgangspunt is dat 'de ontwikkelingskansen van kinderen worden vergroot als ouders en school elkaar ondersteunen bij het opvoeden thuis, op school en in de buurt'. Het project is ontwikkeld samen met het Kenniscentrum Jeugd en Opvoeding van De Haagse Hogeschool om basisscholen met veel doelgroepkinderen te ondersteunen bij het planmatig werken aan ouderbeleid en bij het ontwikkelen van activiteiten voor ouders. Elk schooljaar zijn ongeveer tien nieuwe scholen gestart met het twee jaar durende traject. In 2009-2010 startte de zesde en laatste tranche, zodat nu in totaal zestig scholen deelnemen of hebben deelgenomen. De deelnemende scholen krijgen gedurende twee jaar extra middelen van de gemeente en ondersteuning van het HCO. De extra middelen zijn bedoeld om per school minimaal één tot maximaal drie dagen per week een oudercoördinator specifiek voor ouderbetrokkenheid in te zetten.

In het eerste jaar is de coördinator vooral bezig met het schrijven van een eigen ouderbeleid. Dat is geen standaardplan, omdat iedere school

anders is. Het plan moet passen bij de eigen leerlingen, ouders en bij de wensen van de school. De coördinator krijgt hierbij training en begeleiding van het HCO en de Haagse Hogeschool.

In het tweede jaar worden de activiteiten die beschreven staan in het ouderbeleidsplan, uitgevoerd. De coördinator maakt na die twee jaar een nieuw beleidsplan, zodat de activiteiten kunnen worden voortgezet. Dat moet leiden tot een structureel ouderbeleid, dat is ingebed in het schoolbeleid. Na de projectperiode van twee jaar blijven de scholen 0,1 fte van de gemeente ontvangen voor oudercoördinatie. De scholen vinden dit niet alleen belangrijk omdat de gemeente hiermee laat zien dat zij ouderbetrokkenheid belangrijk vindt, maar vooral omdat daarmee de functie van oudercoördinator in stand kan blijven: er is in de school iemand die zicht houdt op de kwaliteit van het ouderbeleid en aanspreekpunt is voor ouders, directie en collega's. Het HCO organiseert twee maal per jaar een netwerkbijeenkomst voor de oudercoördinatoren van alle deelnemende scholen.

Bron: Beekhoven, S. & Hoogeveen, K. (2010). Een school voor alle ouders - Evaluatieonderzoek Meer Kansen Met Ouders. Utrecht: Sardes

Stap 2

Wat is er al?

**Informatie verzamelen over ouderactiviteiten in de gemeente
c.q. in de wijken**

Overzicht van bestaande ouderactiviteiten in de gemeente

5

Stap 2

Deze stap maakt zichtbaar wat de context is waarbinnen ouderbeleid opgezet of verstevigd kan worden. Het maakt immers nogal wat uit of er in de gemeente al CJG's zijn, of er een instelling is die verantwoordelijk is voor het gemeentelijke beleid op het gebied van opvoedingsondersteuning, of er een centraal aanmeldpunt is voor peuterspeelzalen, et cetera. Daarom ligt een inventarisatie van het huidige aanbod voor ouders ten grondslag aan besluiten over wat er gedaan moet worden en wie dat gaat uitvoeren.

5.1 Een inventarisatie

De meeste gemeenten voeren beleid om ouders te ondersteunen bij de opvoeding. Vaak is dit aanbod tot stand gekomen door een stapeling van initiatieven en activiteiten van verschillende instellingen. Om snel een duidelijk en vergelijkbaar overzicht te krijgen, is het raadzaam om op een systematische manier te inventariseren welke ouderactiviteiten de instellingen uitvoeren: wat zijn de doelen, wie is de aanbieder, op welke doelgroep is het gericht en hoe ziet het aanbod er concreet uit?

Door het bestaande aanbod vervolgens in te delen en te analyseren ontstaat een overzicht, waarin (op gemeentelijk niveau of wijkniveau), de volgende informatie is opgenomen: doelen, soorten instellingen, leeftijd van de kinderen, typen ouders, intensiteit van het aanbod, wijze van financiering, et cetera. Vervolgens wordt dit overzicht geanalyseerd: Zijn

er dubbele activiteiten? Ontbreken er activiteiten? Doet elke organisatie waar hij het best in is? Zijn de activiteiten op een logische manier verspreid over de wijken of zijn ze juist geconcentreerd in wijken? Zo wordt duidelijk waar zich dubbelingen in het aanbod bevinden, waar geschikt aanbod ontbreekt en of het aanbod op de juiste plaatsen wordt aangeboden. Een brede buurtschool in Den Haag maakte op deze manier samen met de partners (bibliotheek, welzijn, consultatiebureau, politie) een overzicht van activiteiten voor ouders op wijkniveau. Hieruit bleek dat verschillende organisaties op hetzelfde moment activiteiten organiseren voor dezelfde doelgroep. Naar aanleiding hiervan is besloten om met een gezamenlijke jaarplanner te gaan werken.

Zowel de instellingen als de gemeente vinden het belangrijk om zo veel mogelijk ouders te bereiken. Daarom is het belangrijk om in een analyse na te gaan voor welke ouders de activiteit of dienst was bedoeld, uit hoeveel ouders de doelgroep bestond en hoeveel van deze ouders zijn bereikt. Als ook wordt nagegaan wat er is gedaan om deze ouders te bereiken en welk effect de activiteit had, komen we eigenlijk al op het terrein van evaluatie. Dit maakt deel uit van een beleidscyclus, waarbij een 'check' volgt op het plannen en uitvoeren (zie: de PDCA cirkel).

In het schema hieronder geven we een fictief voorbeeld. De gemeente of de partij die de inventarisatie uitvoert, beslist welke gegevens op welk niveau worden opgenomen.

Instelling	Doelgroep	Doelen	Activiteiten	Frequentie activiteiten
Consultatie-bureau	Ouders en baby's bij het 7 maanden consult	Leesbevordering, lidmaatschap bibliotheek	Uitreiken bon bibliotheek, folders uitdelen over voorlezen	Eenmalig
Voorschool	Ouders van 2-4 jarigen doelgroepkinderen	Taalontwikkeling stimuleren	Thema-avonden voor ouders	6 keer per schooljaar
Basisschool	Allochtone ouders	Versterken beheersing Nederlands	Cursus	10 avonden van 2 uur

5.2 Wat levert de inventarisatie op?

Een inventarisatie maakt duidelijk of de gemaakte keuzes logisch zijn en wat er in het aanbod ontbreekt. Omdat het aanbod door verschillende organisaties wordt uitgevoerd, is het handig om een overzicht te hebben. Naast ouderactiviteiten die onderdeel zijn van het reguliere werk van een instelling, zijn er specifieke activiteiten, zoals toeleiding van moeilijk bereikbare groepen. Deze (extra) taken zijn ondergebracht bij één of meerdere organisaties, bijvoorbeeld bij een consultatiebureau in een bepaalde wijk. De inventarisatie laat zien welke organisaties extra taken uitvoeren voor ouders.

Een inventarisatie biedt een goede mogelijkheid om beroepskrachten van de instellingen te informeren over het totale aanbod voor ouders van jonge kinderen in de gemeente.

De gemeente kan op basis van de inventarisatie sturen en richting geven. Het blijkt bij een aantal gemeenten heel effectief te werken om geldstromen te bundelen en gericht in te zetten. Ook kan de gemeente op basis van de inventarisatie, samen met de relevante partijen, beslissen wie waarvan (probleem)eigenaar is.

Activiteiten die bewezen effectief zijn in Breda

In de gemeente Breda zijn eerst kenmerken opgesomd van activiteiten voor ouders die volgens onderzoek blijken te werken. Dit is gedaan op basis van literatuuronderzoek en op basis van de doelen uit het convenant. Daarna is een inventarisatie gemaakt van deze activiteiten en van hun financieringsbronnen. Ten slotte zijn de activiteiten onder regie gebracht bij VVE. Het team Ouderbetrokkenheid zorgt ervoor dat de activiteiten worden uitgevoerd. De activiteiten zijn gericht op ontwikkelingsstimulering en opvoedondersteuning. De voorscholen werken nauw samen met de jeugdgezondheidszorg van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Zij bieden ouders video hometraining met het doel hen toe te rusten voor hun ontwikkelingsstimulerende rol. Deze activiteiten hebben de volgende kenmerken: ze hebben zowel een homebased (stimulering thuis) als een centerbased (stimulering in een voorzieningen) component en er wordt zo vroeg mogelijk mee begonnen (return of investment).

5.3 Wie doet het?

De inventarisatie wordt onder regie van de gemeente uitgevoerd door de werkgroep ouderbeleid van de gemeente of door een externe partij. Om de juiste informatie te krijgen, is de medewerking van organisaties, zoals consultatiebureaus, peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en scholen van groot belang. Het is aan de gemeente om deze organisaties te stimuleren hun medewerking aan het onderzoek te verlenen.

Stap 3

Voor wie?

Scan ouderpopulatie in gemeente

Inzicht in kenmerken ouderpopulatie

6

Stap 3

De kenmerken en behoeften van de ouderpopulatie vormen de basis van het ouderbeleid. Daarom is het noodzakelijk dat de gemeente inzicht heeft in de ouderpopulatie. Het is een van de onderdelen waar de onderwijsinspectie het ouderbeleid van de instellingen op beoordeelt (B1: zie bijlage 1). Het in kaart brengen van de ouderpopulatie kan tevens een eerste stap zijn om ouders actief bij het ouderbeleid te betrekken. Daarmee wordt recht gedaan aan de visie dat de kracht en de talenten van ouders belangrijke uitgangspunten zijn voor het beleid. Ouders van kinderen tussen nul en vier jaar vormen een gevarieerde groep met diverse talenten, wensen en behoeften. Daarom is het startpunt van het beleid het scherp krijgen hoe de groep ouders eruit ziet waarvoor het beleid is bedoeld. Vervolgens is het van belang om de ouders bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid een actieve rol te geven.

Beleid moet niet 'over de hoofden van de ouders heen' worden gevoerd, maar in de vorm van maatwerk. Dat betekent dat het beleid aansluit bij de wensen, behoeften en verwachtingen van ouders. De diversiteit aan ouders binnen en tussen voorschoolse instellingen kan daarbij een complicerende factor zijn. Daarom is het raadzaam om differentiatie aan te brengen in het aanbod, bijvoorbeeld door te kiezen voor verschillende werkvormen of gevarieerd taalgebruik.

De basis van de ouderscan kan bestaan uit een 'geografische ouderkaart'. Deze kaart brengt gemeentebreed (per wijk of dorpskern) in beeld: 'waar welke ouders zich bevinden'.

6.1 Feitelijke gegevens

De geografische kaart van ouders geeft bijvoorbeeld informatie over:

- Aantal en leeftijd kinderen.
- Arbeidsmarktpositie/inkomensniveau.
- Opleidingsniveau.
- Gezinssamenstelling.
- Taalachtergrond.

In veel gemeenten worden dergelijke gegevens al verzameld (bijvoorbeeld in de buurtmonitor zoals op www.denhaag.buurtmonitor.nl). Hier kan relatief snel in beeld worden gebracht hoe de ouderpopulatie in verschillende wijken of dorpskernen is samengesteld.

6.2 Inventarisatie wensen, behoeften en verwachtingen ouders

Om ervoor te zorgen dat aanbod en vraag goed bij elkaar aansluiten, zowel kwalitatief als kwantitatief, inventariseert de gemeente de wensen, behoeften en verwachtingen van ouders. Dit kan door middel van een enquête of door interviews af te nemen. Onderwerpen die aan bod kunnen komen in een gemeentelijke enquête zijn:

- Meningen over het huidige aanbod voor ouders van jonge kinderen en de afstemming daartussen (consultatiebureaus, voorscholen, bibliotheek, et cetera).
- Wensen, behoeften en verwachtingen op het gebied van voorschoolse voorzieningen, bijvoorbeeld over de afstemming van tijden, maar ook over specifieke ondersteuning bij de opvoeding.

Waar de gemeente voldoende heeft aan een globaal beeld, is het voor de instelling van belang om ouders persoonlijk te vragen naar hun wensen en behoeften op het gebied van opvoedingsondersteuning en ouderbetrokkenheid. Het is van belang daarbij niet uit te gaan van datgene wat zij niet kunnen, maar vooral aan te sluiten bij wat zij wél kunnen.

Gespreksonderwerpen voor de peiling op instellingsniveau zijn:

- Wensen en behoeften.
- Verwachtingen over en weer.
- Beoordeling van de voorziening als geheel.
- Beoordeling van de ouderactiviteiten en de wijze waarop ouders worden betrokken.

Het is raadzaam om de inventarisatie op instellingsniveau te laten aansluiten bij een bestaande activiteit, bijvoorbeeld de intake of een koffie-ochtend. De oudercommissie kan een belangrijke rol vervullen bij het verzamelen van relevante gegevens van ouders. Veel VVE-instellingen nemen in het kader van kwaliteitszorg een oudertevredenheidsenquête af. Deze kan worden uitgebreid met vragen over de behoefte van ouders aan opvoedingsondersteuning.

Ook toekomstige ouders in een gemeente of wijk kunnen worden benaderd, bijvoorbeeld om een nieuw te starten voorziening af te stemmen op de doelgroep of om te beoordelen of de bestaande voorzieningen in de toekomst nog aan een behoefte voldoen.

6.3 De perceptie van instellingen

Het is relevant om na te gaan wat de instellingen weten en denken over hun ouders. Uit gesprekken met professionals van de instellingen wordt duidelijk wat zij denken dat de ouders nodig hebben. Bovendien verzamelen instellingen soms ook zelf informatie over/van ouders, bijvoorbeeld in de vorm van een oudertevredenheidsenquête en tijdens intakegesprekken.

6.4 De typering en classificering van ouders

Er lijkt een grote behoefte te bestaan om ouders op te delen in groepen. Een bekende indeling is de typering van de ouder als: de supporter, de afwezige, de politicus, de carrièremaker, de kwelgeest en de superouder (zie: <http://www.nloo.nl/HerkenOuders.pdf>). Het gevaar van dergelijke indelingen is dat er karikaturen ontstaan, maar ze kunnen wél behulpzaam zijn bij het praten over ouders en bij het vormgeven van een aanbod voor ouders.

6.5 Een gemeentelijke monitor

Eventueel kan de gemeente erop aansturen dat alle instellingen op dezelfde wijze eenduidige gegevens verzamelen over/van hun ouders. De gemeente kan dit faciliteren door hiervoor aan de VVE-instellingen middelen (tijd/geld) beschikbaar te stellen. Door de regie hierover te voeren, samen met de besturen van de voorscholen, ontstaat een gemeentebreed beeld. Ook kunnen de wensen en behoeften van ouders een onderdeel zijn van een gemeentebrede oudermonitor. Op basis daarvan kan de gemeente besluiten of er verbeteracties nodig zijn en hierover afspraken maken met de voorscholen.

NB Een ouderscan is een momentopname. Omdat de ouderpopulatie ieder jaar verandert, is een regelmatige update gewenst.

6.6 Tijd en geld

Een ouderinventarisatie kost tijd en geld. Als de gemeente hier waarde aan hecht en over mogelijkheden beschikt om in het op te zetten beleid tegemoet te komen aan de behoeften, wensen en verwachtingen van ouders, is het zaak een dergelijk onderzoek op te nemen in een planning en begroting voor het ouderbeleid. Het onderzoek kan worden uitgevoerd via de voorscholen en de resultaten kunnen eventueel worden opgenomen in een bestaande lokale monitor. Om valse verwachtingen te voorkomen, is het belangrijk dat de gemeente bij de introductie van het onderzoek aangeeft dat het om een inventarisatie gaat en dat niet bij voorbaat vaststaat dat aan alle wensen van ouders kan worden voldaan.

Vraag het de ouders

In één van de achterstandswijken van een gemeente kunnen alle VVE-peuterspeelzalen en scholen een onderzoek laten uitvoeren door een extern bureau naar de opbouw van de ouderpopulatie, de wensen (wat willen ouders) en de behoeften (wat zou de ouders kunnen ondersteunen). De beleidsafdeling Educatie heeft hiertoe het initiatief genomen. Het onderzoek levert een analyse op maat op en geeft per peuterspeelzaal en school adviezen over het activiteiten aanbod. De gemeente, scholen en instellingen zijn het erover eens dat het vervolgens belangrijk is dat met de ouders over en weer

verwachtingen worden uitgesproken bij aanvang van het VVE-traject.

Op één van de scholen waar het onderzoek al is uitgevoerd, reageert men enthousiast. Zij geven aan dat het hen nieuwe inzichten heeft opgeleverd voor de samenwerking met ouders. Wanneer het onderzoeks- en adviestraject is afgerond, gaan de instellingen en scholen vervolgens zelf verder aan de slag met de uitvoering van het vernieuwde ouderbeleid. Zo heeft deze gemeente de VVE-locaties ondersteund bij hun opdracht te zorgen voor een ouderbeleid op basis van een ouderanalyse.

Stap 4

Met wie?

Overzicht maken van relevante instellingen en gesprekken voeren

Vaststellen wie partners zijn

7

Stap 4

Voor het ouderbeleid op het terrein van VVE voor kinderen van nul tot vier jaar zijn de belangrijkste partners van de gemeente: consultatiebureaus (toeleiding), peuterspeelzalen en kinderopvangorganisaties en eventueel bibliotheken, sport- en culturele organisaties. Afhankelijk van de pedagogische infrastructuur, zijn voor elke gemeente weer andere partners relevant. Bij de keuze van partners is de visie op ouderbeleid richtinggevend. De visie van de partner moet in grote lijnen aansluiten bij de visie van de gemeente. Ook kan de gemeente vooraf inschatten in hoeverre de gemeente en de betreffende instelling in staat zijn om samen tot een visie te komen.

De gemeente moet zich ervan bewust zijn dat niet alle partijen dezelfde belangen hebben. Daarmee hangt onder meer samen hoeveel inspraak zij de verschillende partijen geeft.

De gemeente is een belangrijke schakel tussen alle instellingen die te maken hebben met laagopgeleide ouders van jonge kinderen. Daarom is zij de aangewezen partij voor het voeren van de regie en het zorgen voor afstemming. De instellingen waarderen het als de gemeente belangstelling toont voor hun werk en initiatieven neemt om meer samenhang te bewerkstelligen.

7.1 Taak- en rolverdeling

De eerder gemaakte inventarisatie van ouderactiviteiten (wie doet wat waar voor welke ouders) is de basis voor de realisering van de bestuursafspraken. Als de gemeente de partners heeft geïdentificeerd, kan vervolgens gewerkt worden aan (verdere) onderlinge afstemming. Op die manier ontstaat er samenhang in het ouderbeleid. De gemeente bepaalt wat zij zelf doet, wat zij samen met anderen doet en wat zij uitbesteedt. Zij stelt daarbij steeds vast wie eigenaar is van de betreffende taak. Hiernaast een voorbeeld.

	Gemeente	Samen	Extern
Activiteit			
Visie formuleren		❖	
Oudermonitor			❖
Werkgroep inrichten	❖		

Voor het maken van afspraken is draagvlak bij de samenwerkende partners van essentieel belang. Dat draagvlak is er niet zomaar; daar moet in worden geïnvesteerd door een vertrouwensrelatie op te bouwen. Net zoals bij ouders, is het ook bij instellingen/professionals belangrijk om uit te gaan van hun kracht en talenten. De instellingen hebben al veel ervaring opgedaan met het omgaan met ouders. De gemeente legt een basis voor draagvlak en samenwerking als zij deze deskundigheid expliciet erkent.

7.2 De organisatie van afstemming

Dikwijls zijn er in een gemeente al werkgroepen waar instellingen die met ouders van jonge kinderen te maken hebben, elkaar ontmoeten, bijvoorbeeld een VVE-werkgroep of een werkgroep 'Het jonge kind'. De gemeente kan een aparte werkgroep ouderbeleid in het leven roepen, maar het is ook mogelijk om een bestaande werkgroep uit te breiden als niet alle relevante partijen hierin vertegenwoordigd zijn. Wie er zitting moeten nemen in de werkgroep, verschilt per gemeente. Soms is het efficiënt om te werken met een stuurgroep en een werkgroep. De stuurgroep (met managers) maakt afspraken op hoofdlijnen en stelt een visie en doelen vast. In de werkgroep zitten mensen die dicht bij de werkvloer staan. Zij zetten de afspraken om in concrete uitvoeringsplannen.

Tips van ervaren gemeenten aan startende gemeenten

- Betrek alle partners zo vroeg mogelijk bij ouderbeleid.
- Spreek waardering uit voor alles wat al is verricht.
- Een brainstorm in een vroeg stadium genereert meestal veel ideeën.
- De ideeën en plannen van de partnerinstellingen vormen de basis van het ouderbeleid. De gemeente zorgt voor samenhang.
- Start bij een bestaande activiteit, bijvoorbeeld themabijeenkomsten voor ouders, en werk daarbinnen aan afstemming.
- Begin met een concrete activiteit, bijvoorbeeld het invoeren van een programma, en bouw dat uit.

7.3 Middelen

De gemeente investeert in samenwerking door hiervoor middelen beschikbaar te stellen. De leden van een werkgroep of stuurgroep zijn in eerste instantie waarschijnlijk gemotiveerd om samen gemeentelijk ouderbeleid op te zetten voor de voorscholen, maar als er daarvoor geen middelen beschikbaar zijn, is het risico groot dat er niet veel wordt gerealiseerd. De gemeente zoekt voortdurend een balans tussen het (zonder voorwaarden) beschikbaar stellen van middelen op basis van vertrouwen aan de ene kant en het voeren van een strakke regie met dichtgetimmerde voorwaarden aan de andere kant.

7.4 Wat spreek je af

In eerste instantie maken gemeente en partnerinstellingen afspraken op hoofdlijnen op bestuursniveau. Vervolgens worden concrete afspraken gemaakt over de uitvoering van de activiteiten.

7.4.1 Inhoudelijke afstemming

Samenhang in het ouderbeleid is belangrijk. Een samenhangend beleid biedt ouders en beroepskrachten houvast, herkenning en een duidelijk kader en voorkomt dat ouders 'buiten de boot vallen'. Met name bij de overgang van de ene naar de andere instelling, bijvoorbeeld van consultatiebureau naar peuterspeelzaal en van peuterspeelzaal naar basisschool, is het belangrijk dat er overdracht plaatsvindt. Een doorgaande lijn heeft niet alleen betrekking op werkprocessen, maar ook op de inhoud van het werk. Daarbij gaat het om een gedeelde visie op en doelen voor het omgaan met ouders, pedagogisch-didactische afstemming en de manier waarop deze onderwerpen tot uiting komen in de communicatie met ouders. Het is belangrijk dat de boodschap van alle betrokken instellingen overeenkomt. Het is immers heel verwarrend als ouders tegenstrijdige adviezen krijgen, bijvoorbeeld als het consultatiebureau allochtone ouders adviseert om thuis Nederlands te spreken en de peuterspeelzaal aangeeft dat de ouders met hun kind vooral in de eigen taal moeten praten.

Het gaat er dus om een integraal ouderbeleid te ontwikkelen. Dat wil zeggen dat alle betrokkenen binnen de instellingen en de gemeente een voor ouders en beroepskrachten herkenbare visie en uitgangspunten delen. We zien die visie en die uitgangspunten terug in de manier waarop beroepskrachten omgaan met ouders en in de wijze waarop het beleid op instellingsniveau en op lokaal niveau gestalte krijgt. Zo komt een inhoudelijke doorgaande lijn tot stand die van de uitvoering op de werkvloer doorloopt naar het management- en beleidsniveau.

7.4.2 Praktische afstemming

Er kan, zowel procesmatig als inhoudelijk, praktische afstemming worden bereikt door bijvoorbeeld de volgende maatregelen:

- De oudercontactpersoon van de school werkt ook voor de peuterspeelzaal.
- De aanpak van het ouderbeleid op voorschoolse voorzieningen komt overeen met de aanpak op de scholen.

- Het gebruik van een zelfde programma of concept. Veel VVE-programma's bevatten bijvoorbeeld een oudercomponent.
- Gezamenlijke koffie-/themabijeenkomsten voor ouders, georganiseerd door twee of meer instellingen.
- Inhoudelijke opvoedthemabijeenkomsten voor ouders van dreumesen worden voortgezet bij de peuters en later bij de kleuters.

Een doorgaande lijn bij Cumulus Welzijn Utrecht Overvecht

"Wij puzzelen, wij stapelen niet", zegt Mariët Junte, projectcoördinator Opvoedingsondersteuning.

"Alleen dan kun je zorgen voor een helder en duidelijk aanbod voor ouders en kinderen." De doorgaande lijn kent verschillende dimensies. Het aanbod start bij ouders van pasgeboren kinderen en groeit mee met de leeftijd van het kind. Daarnaast verschilt de intensiteit van het aanbod. Een licht en zeer toegankelijk onderdeel van het aanbod zijn de ontmoetingsgroepen voor moeders en baby's, waarbij Cumulus Welzijn actief samenwerkt met medewerkers van het consultatiebureau. Na de babygroepen volgen de ouder- en kindgroepen voor ouders met kinderen vanaf 15 maanden tot 4 jaar. Deze groepen worden begeleid door pedagogisch medewerkers van de voorscholen. De ouders nemen de kinderen mee. Als kinderen eenmaal op de basisschool zitten, loopt het ondersteuningsaanbod vloeiend over in

verschillende vormen van ouderinloop.

Een voorbeeld van een intensief aanbod is Instapje, een ontwikkelingsstimuleringsprogramma, waarin ouders 26 weken achtereen worden bezocht door een medewerker die allerlei spelideeën voor dreumesen introduceert. Daarnaast wordt in Overvecht het programma Homestart aangeboden. Dit is een intensief opvoedingsondersteuningsprogramma, waarbij een vrijwilliger wekelijks bij de ouders langskomt om hen ondersteuning op maat te geven. Heel tevreden is Cumulus over het zelfontwikkelde Samen praten over opvoeden, een lichte vorm van opvoedingsondersteuning, waarbij ouders een serie themabijeenkomsten bijwonen. Mariët: "Het is een prachtige activiteit voor voorscholen, maar ook voor scholen, bijvoorbeeld in de ouderkamer. De aanpak sluit goed aan bij de vreedzame werkwijze en bij de gedachte van de civil society. De kern is dat ouders met elkaar praten over opvoeden. Ouders worden gestimuleerd van elkaar te leren."

Ouder-zorgbeleid in de gemeente Steenwijkerland

Het project Kind in de Kern is een van de succesprojecten voor ouders in Steenwijkerland. Het is een manier van samenwerken in een klein zorgteam. Ouders of beroepskrachten die zich zorgen maken over de ontwikkeling of het gedrag van hun/een kind kunnen terecht bij Kind in de Kern. Het zorgteam bestaat uit ouders zelf, een intern begeleider van peuterspeelzaal, kinderdagverblijf of school en een jeugdverpleegkundige. In het team staan de opvoeding en ontwikkeling van het kind centraal. Dus, ouders en (voor)school denken samen over het kind. Kind in de kern is onderdeel van

het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) van de gemeente Steenwijkerland.

Ouders geven aan dat zij tevreden zijn over de werkwijze. Zij vinden het prettig dat er snel kan worden gehandeld. Ouders zijn direct betrokken bij de ontwikkeling van het kind doordat zij meedenken, meepraten en meebeslissen over alles wat hun kind aangaat. Door met elkaar signalen te bespreken, kunnen de betrokkenen samen komen tot een handelingsplan. Door het rechtstreekse contact kunnen vragen snel worden beantwoord of worden meteen goede afspraken gemaakt. En als het echt nodig is, wordt er een deskundige bijgehaald.

Stap 5

Wat?

Werkwijze, aanpakken en activiteiten

Activiteitenplan is vastgesteld

8

Stap 5

Stap 5 hoeft niet noodzakelijkerwijs (geheel) door de gemeente te worden uitgevoerd. Dat is afhankelijk van eerder gemaakte keuzes over de organisatie van de ontwikkeling van het ouderbeleid. Het is heel goed denkbaar dat de gemeenten de visie samen met de VVE-instellingen vaststelt, maar slechts globaal betrokken is bij de samenstelling van het activiteitenaanbod.

Als het aanbod voor laagopgeleide ouders van jonge kinderen wordt samengesteld, is het van belang om daarbij de doelen te betrekken. Een activiteit, bijvoorbeeld een ouderbijeenkomst, is nooit een doel op zich. Ook 'zoveel mogelijk ouders binnen krijgen', is geen doel. Een doel is wel: 'ouders toerusten om thuis met hun kind gerichte taalstimulerende activiteiten te doen'.

Het is van belang om bij elke activiteit te bedenken welk doel ermee wordt gediend. Bij het vaststellen van een samenhangend aanbod voor ouders spelen de volgende zaken een rol:

1. Visie en doelen.
2. Huidige aanbod.
3. Behoeften en wensen van ouders.
4. Wettelijk kader.
5. Doelgerichte activiteiten.
6. VVE-programma's met een oudercomponent.

Visie en doelen bepalen het aanbod

De visie is richtinggevend voor het aanbod. De mate waarin dat gebeurt, kan verschillen. Er zijn gemeenten die het gehele opvoedingsaanbod herschikken en een specifieke invalshoek kiezen van waaruit het aanbod vorm krijgt. Deze gemeenten beginnen met het bepalen van een visie en doelen en kijken vervolgens welke activiteiten daarbij aansluiten.

'Wrap around' in Rotterdam

In de Rotterdamse Wrap around benadering van Jo Hermanns is de 'ketenbenadering' omgevormd tot een cirkel rond kinderen, jongeren en opvoeders. Hermanns wijst hierbij op Amerikaanse programma's die 'community based' zijn, zich richten op empowerment van de bewoners en bewezen effectief zijn.

Zie: 'Stap naar een sprong. Toekomstperspectief voor de opzet van het CJG in de stadsregio Rotterdam'

Huidig aanbod geeft richting aan het samenhangend beleid

Het aanbod voor ouders is in veel gemeenten organisch tot stand gekomen. Dat kan heel goed uitpakken en resulteren in een samenhangend en effectief ouderbeleid. Ook dan is het belangrijk dat er een visie op opvoeden en ontwikkelingsstimulering aan ten grondslag ligt. Zo kan namelijk bij elke nieuwe activiteit worden vastgesteld of en hoe deze bijdraagt aan de algemene doelen van het gemeentelijk ouderbeleid.

De kenmerken, behoeften en wensen van ouders vormen het uitgangspunt

Het is van belang dat het aanbod aansluit bij kenmerken, behoeften en wensen van ouders. Deze kunnen door middel van een ouderscan worden geïnventariseerd (zie stap 3). Omdat de kenmerken, vragen en ondersteuningsbehoeften van ouders kunnen veranderen, is het aan te bevelen om een dergelijk onderzoek regelmatig te herhalen. Veranderingen kunnen te maken hebben met de leeftijd van de kinderen, maar kunnen ook een gevolg zijn van maatschappelijke ontwikkelingen of van verhuizingen, waardoor andere ouders in een wijk komen wonen. Veranderingen in kenmerken, wensen en behoeften van ouders hebben gevolgen voor het gemeentelijk ouderbeleid en voor het beleid op instellingsniveau. Het is immers zaak om ouderbeleid vorm te geven als maatwerk. Niet alle ouders houden

bijvoorbeeld van een groepsaanpak. Sommige ouders lezen liever over opvoeden of hebben genoeg aan tips via internet. Ook zijn er ouders die een 'goed voorbeeld' willen volgen.

Schoolouderovereenkomsten in Breda

De gemeente Breda kiest ervoor om ouders serieus te nemen als ondersteuners door hen een overeenkomst te laten tekenen voor een leertraject ouderbetrokkenheid en hen daarna een certificaat te geven. Een brochure over schoolouderovereenkomsten is te vinden op de volgende website: <http://www.cps.nl/nl/Diensten/Publicaties/Publicatieszoeken/Onderzoek.html?pid=Schooloudercontract>

Activiteiten sluiten aan bij wettelijk kader

De activiteiten moeten een bijdrage leveren aan de doelen op instellingsniveau uit het toezichtkader van de inspectie (zie bijlage 1).

- De instellingen zorgen voor een goede intake.
- De instellingen stimuleren dat ouders thuis ontwikkelingsactiviteiten met hun kinderen doen.
- De instellingen laten ouders participeren in de activiteiten in de voor- of vroegschool.
- De instellingen informeren de ouders over de ontwikkeling van hun kind.
- De instellingen houden rekening met de thuistaal.

Doelgerichte activiteiten

Vormen van ouderbetrokkenheid waarbij de instelling ouders toerust om hun kinderen thuis in de ontwikkeling te ondersteunen, hebben een direct effect op de ontwikkeling van kinderen. Activiteiten van VVE-instellingen die een positieve invloed hebben op de ontwikkeling van het kind, zijn dus vooral de activiteiten die gericht zijn op educatieve activiteiten thuis en het creëren van dagelijkse leermomenten thuis.

Het aanbod kan bestaan uit een mix van interventies. De keuze van activiteiten kan worden gebaseerd op bewezen effectiviteit. Het kan daarbij gaan om wetenschappelijk bewijs of om in de praktijk bewezen effectiviteit. De databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut bevat 178 programma's voor hulp bij problemen met

opgroeien en opvoeden. Deze interventies zijn door een onafhankelijke commissie erkend en beoordeeld als 'theoretisch goed onderbouwd', 'waarschijnlijk effectief' of 'bewezen effectief'. De databank helpt professionals in de jeugdsector bij het verbeteren van hun aanbod. Zie: <http://www.nji.nl/jeugdinterventies>

Daarnaast zijn er vormen van ouderbetrokkenheid die niet direct bijdragen aan het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen, maar die wel van belang zijn om een band met ouders op te bouwen en om ouders te informeren over het beleid en de activiteiten. Ook kan oudereducatie, zoals een cursus Nederlands, eraan bijdragen dat een ouder zich zelfverzekerder voelt in zijn/haar rol van ontwikkelingsondersteuner thuis.

Gemeente en instellingen kunnen tot een keuze voor activiteiten komen door lopende en nieuwe activiteiten op een schematische wijze te relateren aan de doelen van ouderbetrokkenheid. Hieronder een voorbeeld van de wijze waarop activiteiten aan doelen zijn gekoppeld.

	Band opbouwen met ouders	Ouders informeren	Ouders equiperen
Gesprekken tijdens brengen en halen	❖	❖	
Inlooppuur	❖		❖
Koffie-ochtenden	❖		
Hand- en spandiensten door ouders	❖		
Ouderkamer	❖	❖	❖
Opvoedcursus			❖
Voorlichtingsbijeenkomst		❖	
Tienminutengesprekken		❖	
Themabijeenkomst		❖	❖

VVE-programma's met een oudercomponent

Veel VVE-programma's hebben een oudercomponent. Met het oog op ouderbeleid is het van belang bij de keuze van een VVE-programma de volgende aandachtspunten in ogenschouw te nemen.

Doel en doelgroep

De doelstellingen en doelgroepen van het ouderbeleid bepalen de keuze van een programma. De invulling moet worden afgestemd op de ouders van de betreffende voor- of vroegschool. De doelgroep 'laagopgeleide ouders' kan behoorlijk verschillen. Er is bijvoorbeeld nogal verschil tussen de wensen en de benadering van ouders op het Drentse platteland en Marokkaanse ouders in de stad. De differentiatie zit hem vooral in de wijze waarop de uitvoerders de ouders bejegenen.

Intensiteit

De programma's verschillen behoorlijk in tijdsinvestering en daarmee variëren ook de kosten van de uitvoering. Sommige programma's hebben een individuele benadering, andere een groepsbenadering. Ze worden wekelijks aangeboden of één keer in de maand. Ook van ouders wordt meer of minder verwacht: ouders krijgen werkbladen mee om dagelijks met hun kind aan te werken, maar er zijn ook programma's die er vooral op zijn gericht ouders te ondersteunen in het dagelijkse contact met hun kind.

Doorgaande lijn

Sommige programma's hebben een doorgaande lijn en bieden ondersteuning gedurende meerdere jaren.

Afstemming thuis en voorziening

De oudercomponent van een VVE-programma is niet alleen inhoudelijk, maar ook in didactisch opzicht gericht op de stimulering van de kinderen. Andere programma's staan op zichzelf en kunnen onafhankelijk worden aangeboden, bijvoorbeeld op gemeentelijk niveau. Deze programma's bereiken ook ouders waarvan het kind geen gebruikmaakt van een peuterspeelzaal of een andere voorziening. Het is dan belangrijk om beide soorten programma's op te nemen in het gemeentelijk aanbod.

Stap 6

Wanneer?

Tijdpad: korte en lange termijn

Fasering en tijdpad zijn vastgelegd

9

Stap 6

Wanneer duidelijk is wat er allemaal staat te gebeuren om het ouderbeleid op lokaal niveau en op instellingsniveau vorm te geven, maken de gemeente en de partners samen afspraken over de planning. Zij spreken af welke stappen op welk moment moeten zijn afgerond. Aan de kolommen van het plan van aanpak worden drie kolommen toegevoegd: 'wie is verantwoordelijk', 'wanneer wordt het gestart' en 'wanneer is het gereed'.

Verantwoordelijke
Wanneer gestart
Wanneer gereed

Wat		Opbrengst			
Waarom ouderbeleid?	Oriëntatie op mogelijke visies en doelen	Visie en doelen van gemeentelijk ouderbeleid zijn vastgesteld			
Wat is er al?	Inventarisatie ouderbeleid in de gemeente	Overzicht van wat er al is aan ouderactiviteiten in de gemeente			
Voor wie?	Scan ouderpopulatie in gemeente	Inzicht in kenmerken ouderpopulatie			
Met wie?	Overzicht maken van relevante instellingen en gesprekken voeren	Vaststellen van de partners			
Wat?	Werkwijze, aanpakken en activiteiten	Activiteitenplan is vastgesteld			
Wanneer?	Tijdpad: korte en lange termijn	Fasering en tijdpad zijn vastgelegd			
Wat levert het op?	Monitor en evaluatie	Er is zicht op voortgang en resultaten			
Hoe borgen we het?	Kwaliteitszorg	Er is sprake van borging en een duurzame aanpak			

Stap 7

Wat levert het op?

Monitor en evaluatie

Er is zicht op voortgang en resultaten

10

Stap 7

Onderdeel van een planmatige aanpak is het monitoren. Dit is belangrijk om evaluatie mogelijk te maken. In het plan van aanpak moet dus al aandacht zijn voor de wijze waarop wordt bijgehouden of doelen zijn bereikt. Ook dient hiervoor geld te worden uitgetrokken.

De gemeente volgt haar eigen ouderbeleid en stuurt erop aan dat de partners dit ook doen. Ook als de gemeente de monitoring uitbesteedt aan een externe partij, moeten de betrokkenen partijen er zelf voor zorgen dat feitelijke gegevens op een geordende en toegankelijke manier beschikbaar zijn. In een aantal gemeenten is de monitor opgezet en uitgevoerd door een onderzoeksbureau en heeft de gemeentelijke afdeling Onderzoek & Statistiek het na verloop van tijd overgenomen.

Behalve op de doelen, kan een evaluatie zich ook richten op het proces: is de manier waarop er wordt gewerkt geslaagd? Worden de juiste zaken door de juiste partijen uitgevoerd? Het gaat hierbij in feite om de efficiëntie van het ouderbeleid.

Het is in dit kader van belang om oog te hebben voor het feit dat de doelgroep ouders zich steeds vernieuwt. Er dient zich bij de voorschoolse instellingen jaarlijks een groep nieuwe ouders aan. Hebben zij dezelfde kenmerken als de ouders die hen voorgingen, dezelfde wensen en behoeften? Door op de voorzieningen en scholen regelmatig een ouderscan uit te voeren, kan worden beoordeeld of nog steeds de juiste zaken worden aangepakt, of de juiste activiteiten worden uitgevoerd en of dat op een goede manier gebeurt. De gemeente kan, samen met VVE-voorzieningen, al dan niet in een werkgroep ouderbeleid, op wijkniveau de resultaten van alle opeenvolgende ouderscans naast elkaar leggen en op basis daarvan het ouderbeleid per wijk verder aanscherpen. Dat is ook een goede basis voor een discussie over de vraag wat de voorschoolse voorziening/school moet oppakken en waarin andere voorzieningen een rol kunnen in spelen.

Op basis van de evaluatie kan worden vastgesteld in hoeverre de doelen zijn bereikt en wordt besloten of de doelen nog actueel en relevant zijn, of zij moeten worden bijgesteld en hoe de (bijgestelde) doelen in de toekomst kunnen worden gerealiseerd. Een evaluatie kan dus ook leiden tot een herbezinning op de doelen en de visie.

De gemeente kan voor het ouderbeleid een aparte monitor opzetten, maar het ouderbeleid kan ook onderdeel zijn van een gemeentelijke onderwijs- en/of VVE-monitor. In dat geval wordt het ouderbeleid eens in de zoveel jaar in deze monitor meegenomen.

Lokale staat van onderwijs in Almere

De gemeente Almere had behoefte aan informatie over de voortgang en de effecten van het gemeentelijke onderwijsbeleid en over de mate waarin beleidsdoelstellingen worden gerealiseerd. Daarvoor is een aantal jaren geleden, samen met een extern onderzoeksbureau, een gemeentebrede monitor opgezet: 'Lokale Staat van het Onderwijs in Almere'. Het doel van de monitor is de voortgang in beeld te brengen van de diverse beleidsthema's waar gemeente en onderwijs/welzijn gezamenlijk beleid op hebben ontwikkeld. Uitgangspunt is dat waar gezamenlijk (lokaal) beleid is ontwikkeld, ook de voortgang hiervan in beeld wordt gebracht. De beoogde effecten van het beleid vormen de richtlijnen voor de monitor. Op deze manier is de monitor onderdeel van beleidsontwikkeling. Daarbij is ook de proceskant belangrijk. Monitorrapportages worden besproken in bestuurlijke overleggen, waar de voortgang van het beleid wordt beoordeeld.

Stap 8

Hoe borg je het?

Kwaliteitszorg

Er is sprake van borging en een duurzame aanpak

11

Stap 8

De evaluatie van het ouderbeleid in stap 7 geeft een beeld van de resultaten van dit beleid en leidt tot een antwoord op de vraag of de visie en doelen aan herziening toe zijn. Mogelijk wil men de ambities verhogen of zijn er nieuwe inzichten of beleidskaders die aanleiding zijn om de doelen te veranderen. De gemeente wisselt hierover van gedachten met de partners; zij kunnen elkaar inspireren.

Om ervoor te zorgen dat het ouderbeleid blijvend aandacht krijgt, zijn maatregelen nodig om het beleid te borgen. We gaven hiervoor al aan dat de gemeente de volgende middelen kan inzetten:

- Kennis, onderzoek en analyse.
- Budget/financiën.
- Regelgeving.
- Deskundigheidsbevordering.
- Overleg en afstemming.
- Voorlichting.

De gemeente kan een werkgroep ouderbeleid in het leven roepen, maar zij kan ouderbeleid ook opnemen als vast agendapunt van de LEA- of een VVE-werkgroep, zowel op bestuurlijk als op uitvoerend niveau.

Daarnaast is deskundigheidsbevordering op het gebied van ouderbeleid van belang, zowel voor gemeentelijke beleidsmedewerkers als voor managers, leidinggevend en beroepskrachten van de VVE-instellingen. Personeel wisselt van baan en/of van takenpakket. Regelmatige professionalisering via trainingen, cursussen en studiedagen kan voorkomen dat het onderwerp ouders wegzakt en zorgt ervoor dat nieuwe inzichten hun weg vinden naar de praktijk.

Ten slotte is geld een belangrijk middel om het onderwerp bij de instellingen op de agenda te houden.

Borging in Breda

In de gemeente Breda is de aanpak voor ouderbetrokkenheid op een aantal manieren geborgd. Er is een werkzame organisatiestructuur opgebouwd en er is een convenant afgesloten. De bestuursafspraken van het Rijk zijn vertaald naar een lokaal Convenant Taal Doet 't dat door de gemeente en alle voorscholen en vroegscholen is ondertekend. In dit convenant is het ouderbetrokkenheidsbeleid integraal verankerd. Daarnaast voorziet het in een dynamische structuur die garant staat voor innovatie aan de ene kant en bestuurlijke borging aan de andere kant. Er is een centrale werkgroep Innovatie die bestaat uit door de directie en besturen gemandateerde afgevaardigden. Deze groep voert de stedelijke regie. De gemeente trad in eerste instantie op als voorzitter en trekker, maar inmiddels is het voorzitterschap overgenomen en is de gemeente als deelnemer aanwezig. Per onderwerp worden, afhankelijk van de complexiteit, over een korte periode werkgroepen in het leven geroepen die een advies opstellen voor de regiegroep. De beslissing van deze groep is vanaf dat moment vigerend beleid. Op basis van het advies wordt het onderwerp vervolgens nader uitgevoerd. Zo stelt de werkgroep Ouderbetrokkenheid momenteel een advies op over de implementatie van Logo 3000 in de vroegscholen en de afstemming van deze methodiek op de voorscholen.

1 Ouderbetrokkenheid en VVE: de Inspectie van het Onderwijs

Een belangrijke taak van gemeenten is de komende jaren het activeren van voorschoolse voorzieningen om ouderbeleid vorm te geven en erop toe zien dat zij de gemaakte afspraken nakomen. In de OKE-wet (artikel 15i) staat dat de onderwijsinspectie toezicht houdt op het informeren van ouders en op de ouderbetrokkenheid. Het is van belang dat ouders worden geïnformeerd over de voortgang van de ontwikkeling van hun kind, maar ook over het beleid en het ambitieniveau van de VVE-locatie waar hun kind naartoe gaat. VVE-instellingen hebben de taak om ouders via individuele contacten voorlichting en informatie te geven, gericht op ontwikkelingsstimulering. Het toezichtkader van de inspectie biedt de gemeenten houvast bij het formuleren van de doelen op gemeentelijk niveau³.

Kwaliteitsindicatoren: het toezichtkader van de inspectie

Ouderbetrokkenheid is een onderdeel van VVE en is een belangrijke kwaliteitsbepalende factor bij de allerjongste kinderen. De onderwijsinspectie heeft het onderdeel ouderbetrokkenheid in het VVE-toezichtkader geoperationaliseerd in zeven indicatoren. Het stimuleren van kinderen thuis is één van de indicatoren. Het ouderbeleid in de VVE-bestandsopname wordt allereerst op gemeentelijk niveau beoordeeld, maar ook wordt bekeken hoe de locaties het ouderbeleid invullen. Dat gebeurt aan de hand van de volgende zeven indicatoren uit het toezichtkader:

1. Is er ouderbeleid op gemeentelijk niveau met een analyse van de ouderpopulatie?
2. Is er beleid over hoe en waarover de ouders vooraf worden geïnformeerd?
3. Hoe is de intakeprocedure?
4. Op welke manier wil men dat ouders participeren in de voor- of vroegschool van hun kind?

5. Op welke manier wil men dat ouders thuis meedoen aan VVE?
6. Hoe worden de ouders geïnformeerd over de ontwikkeling van hun kind?
7. In welke mate wordt rekening gehouden met de thuistaal? (facultatief)

De indicatoren van de inspectie zijn voor het grootste deel op instellingsniveau vastgesteld. De gemeente zorgt er via het gemeentelijk ouderbeleid voor dat de doelen op locatieniveau worden bereikt. De indicatoren zijn als volgt terug te vinden in het toezichtkader:

Aspect Ouders

- B1 Gericht ouderbeleid
- B2 Vooraf info aan ouders
- B3 Intake
- B4 Thuis VVE
- B5 VVE-participatie
- B6 Info ouders ontwikkeling
- B7 Thuistaal (facultatief)

De rol van de gemeente

We gaan hieronder in op het belang van de ouderindicatoren en op de middelen en activiteiten die de gemeente kan inzetten om deze specifieke doelen te bereiken.

B1 Een gericht ouderbeleid

Het eerste beoordelingsaspect is: is er een gericht ouderbeleid? Deze indicator geldt zowel voor de gemeente als geheel als voor de afzonderlijke VVE-locaties. De locaties moeten een specifiek ouderbeleidsplan hebben, dat is gebaseerd op een analyse van de samenstelling van de eigen populatie en op een inventarisatie van wensen en behoeften van de ouders. Met 'gericht' bedoelt de inspectie:

- Doelgericht
Vanuit welke idealen of welk probleem is het beleid opgezet en wat heeft men ermee voor ogen? Zijn

³ De inspectie is bezig met het afronden van de VVE- (januari 2013). De inspectie evalueert ook het eigen kader. Op grond daarvan is het mogelijk dat de normering wordt aangepast.

er knelpunten bij ouders, bij kinderen? Voor welk vraagstuk moet het beleid een oplossing bieden? Hoe ziet het non-bereik eruit? Doelgericht houdt in dat er op basis van een analyse van de huidige situatie een probleem wordt geschetst en dat vervolgens maatregelen worden vastgesteld die dat probleem moeten oplossen.

- **Resultaatgericht**

Welke resultaten wil men bereiken: bij ouders, bij kinderen en bij speciale groepen ouders of kinderen? De gemeente ziet erop toe dat alle voorscholen een ouderbeleid op papier hebben gezet en faciliteert eventueel het proces om tot een ouderbeleid te komen.

B2 Vooraf ouders informeren

De gemeente en de voorscholen geven ouders informatie over de doelen van VVE en over de rol die de ouders hebben binnen de voorschool. Ook informeren zij de ouders over het belang van een goede afstemming van de opvoeding en ontwikkelingsstimulering thuis en op de VVE-instelling en over de effecten daarvan. Een ouderprotocol is daarbij onmisbaar. Informatie en plaatsing kunnen op gemeentelijk niveau of op locatieniveau plaatsvinden.

In het wervings- en toeleidingsbeleid van de gemeente speelt informatieverstrekking aan ouders een belangrijke rol. Ouders die bijvoorbeeld de Nederlandse taal niet goed beheersen, worden bezocht door een beroepskracht die hun taal spreekt. Ook de jeugdgezondheidszorg is van essentieel belang bij de informatievoorziening aan ouders: het zijn deze instellingen die ouders als eerste kunnen vertellen over de voorschool. Het consultatiebureau kan fungeren als 'vindplaats' voor doelgroepkinderen. Het is dus zaak dat ook JGZ-medewerkers goed zijn geïnformeerd over de VVE-voorzieningen in de stad of wijk.

Nadat een kind op een specifieke voorschoollocatie is geplaatst, geeft ook de pedagogisch medewerker informatie aan de ouders. De taak van de gemeente is dus vooral: toezien op een goed afgestemd systeem van toeleiding, waarvan informatievoorziening van ouders een wezenlijk onderdeel vormt.

B3 Intake

De intake wordt uitgevoerd aan de hand van een intakeformulier. Op gemeentelijk niveau kunnen afspraken worden gemaakt over het intakeformulier: wie, hoe, waarover? Het verslag van de intake kan bij de overdracht van de kindgegevens worden meegegeven aan de basisschool.

Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers zich vanuit een oprechte belangstelling op de hoogte stellen van de thuissituatie van de aan hun toevertrouwde kinderen. Het intakegesprek is de start van een educatief partnerschap tussen ouders en de voorschool. De toon van het gesprek is heel bepalend voor de wijze waarop de relatie zich verder ontwikkelt. Veel aandacht voor het intakegesprek verdient zich later terug doordat er een vertrouwensrelatie ontstaat tussen de ouders en de instelling en kinderen optimale ontwikkelingskansen worden geboden. Mogelijkheden om de kwaliteit van het partnerschap tussen ouders en voorschool te verbeteren zijn: een gemeentelijke scholing voor pedagogisch medewerkers en gezamenlijke afspraken tussen de gemeente en VVE-instellingen.

B4 Ouders stimuleren om thuis

ontwikkelingsstimulerende activiteiten te doen. Ouders worden door de voorschool gestimuleerd om thuis ontwikkelingsstimulerende activiteiten met hun kinderen te doen. De ouders krijgen hiervoor materialen en aanwijzingen. Ter ondersteuning hiervan kunnen voorscholen een specifiek ouderprogramma gebruiken of de oudercomponent van het VVE-programma intensief uitvoeren. De gemeente stimuleert de voorscholen om programma's onderling af te stemmen en samen met de basisscholen een doorgaande lijn in het ouderbeleid te realiseren.

Vooraf de activiteiten van VVE-instellingen die zijn gericht op educatieve activiteiten thuis en het creëren van dagelijkse leermomenten thuis, hebben invloed op de ontwikkeling van het kind. Een vertrouwensrelatie met de ouders is voorwaarde voor het geven van suggesties over hoe ouders thuis met hun kind ontwikkelingsstimulerende activiteiten kunnen uitvoeren. Het begint dus met het opbouwen van een band met ouders. Daarna is het belangrijk om ouders heldere en relevante informatie te geven, zodat zij vertrouwen krijgen in de competenties van pedagogisch medewerkers en in hun eigen

competenties. Vaak staan zij pas dan open voor ondersteuning en durven zij aan te geven waarbij zij extra hulp kunnen gebruiken.

Veel ouders hebben behoefte aan ondersteuning, zo blijkt uit landelijk monitoronderzoek. Beroepskrachten vinden het soms echter moeilijk om zich te bemoeien met wat zich 'achter de voordeur' plaatsvindt of zij hebben er moeite mee om daarin de juiste toon te treffen. In dat geval is het raadzaam om medewerkers te scholen in communicatie met ouders.

B5 Participatie in VVE-activiteiten in de voorschool

Sommige peuterspeelzalen hebben de gewoonte om ouders regelmatig een dagdeel mee te laten draaien. Het is belangrijk om na te denken over de invulling daarvan, zodat dit een gerichte activiteit wordt. Is dit met name belangrijk vanwege een extra paar handen? Spelen de ouders vooral met hun eigen kind? Krijgen ze aanwijzingen? Wat doet de pedagogisch medewerker? Dat ouders dit meestal heel leuk vinden, is een belangrijk aangrijpingspunt voor het stimuleren van informele ouderbetrokkenheid. Daarnaast kan de instelling allerlei ouderactiviteiten organiseren, zoals koffieochtenden en themabijeenkomsten. Het is van belang dat het aanbod doelgericht is en aansluit bij de wensen en behoeften van ouders.

De ouderactiviteiten van de voorschool worden dikwijls in samenwerking met andere partners uitgevoerd. Op deze manier kunnen ouderbetrokkenheid en opvoedingsondersteuning worden gecombineerd. Dat is een krachtig middel om ouders enerzijds vaardigheden aan te leren om hun kind te ondersteunen en anderzijds inhoudelijk toe te rusten en suggesties te geven voor activiteiten die zij thuis kunnen doen om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren.

De gemeente speelt een rol in het samenbrengen en faciliteren van de verschillende partijen.

B6 Ouders informeren over de ontwikkeling van hun kind

Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers ouders niet alleen informeren als er iets aan de hand is met hun kind, maar dat ze ouders regelmatig betrekken bij en op de hoogte houden van de ontwikkeling van hun kind(eren) op de VVE-instelling. Deze gesprekken zijn

gebaseerd op toetsresultaten en observatiegegevens. Het gebruik van toetsen en observatiesystemen is een mogelijk gesprekspunt op gemeentelijk niveau.

B7 Rekening houden met de thuistaal (facultatief)

Dat pedagogisch medewerkers op de hoogte zijn van de thuissituatie, betekent ook dat zij weten welke talen er thuis worden gesproken. Hiermee kunnen zij rekening houden bij het organiseren van ouderactiviteiten, bijvoorbeeld door voor tolken te zorgen.

De gemeente kan zelf beslissen of dit een indicatie is die wordt meegenomen door de inspectie.

De beoordeling van de indicatoren

Het VVE-toezichtkader bevat een werkinstructie die de indicatoren toelicht en beschrijft wanneer een indicator met een 'voldoende' (3) wordt beoordeeld.

B1 Gericht VVE-ouderbeleid

Toelichting

- Er is een visie met bijbehorende doelen op het gebied van VVE-ouderparticipatie geformuleerd.
- Er wordt inzicht gegeven in de analyse van de ouderpopulatie, zoals taalachtergrond, opleidingsniveau, werkend/niet-werkend en sociaal-economische factoren.
- Op basis van de analyse van de ouderpopulatie, de wensen en mogelijkheden van de ouders en de eigen doelstellingen, is een concreet VVE-ouderbeleid geformuleerd en op schrift gesteld.
- Het beleid wordt in de praktijk ook daadwerkelijk uitgevoerd.
- Op de vroegschool vormt het VVE-ouderbeleid een onderdeel van het ouderbeleid van de basisschool.

Norm voldoende

Staat op papier.

Bevat analyse ouderpopulatie.

Doelen t.a.v. de ouders in voor/vroegschool

B2 Ouders zijn vooraf adequaat geïnformeerd

Toelichting

- Bij de voorschool wordt het ambitieniveau vermeld (volgens het GGD-toetsingskader een 2: dan wordt er VVE gegeven).
- De informatie over het beleid van de voor/vroegschool omvat het veiligheids-, gezondheids-, pedagogisch en ouderbeleid, de plaatsingsprocedure, frequentie van informatie-uitwisseling en doelstellingen t.a.v. VVE van de betreffende voor/vroegschool.
- Adequaat informeren betekent dat de voor/vroegschool er ook zorg voor draagt dat de informatie begrepen wordt door de ouders en dat 'de boodschap dus is overgekomen'.
- Bij centraal geregelde plaatsing worden ouders binnen één maand adequaat geïnformeerd door de voorschool van hun kind.
- Aantoonbaar doordat leidsters/leerkrachten kunnen laten zien dat een bepaalde procedure wordt gevolgd en uit gesprekken met leidsters/leerkrachten, leidinggevend en eventueel ouders blijkt dit ook.

Norm voldoende

Aantoonbaar geïnformeerd.
Over ambitieniveau voorschool.
Over doelen t.a.v. de ouders.

B3 Intake

Toelichting

Er is een standaard intakeformulier waarop aspecten worden ingevuld over onder andere:

- Samenstelling van het gezin en de plaats van het kind daarin.
- Bijzonderheden van de ontwikkeling.
- Ontwikkelings- en kindkenmerken.
- Gezondheid en (opvallende) gedragskenmerken van het kind.
- De wijze van opvoeden en het stimuleren van de ontwikkeling (rol van beide ouders, tijd voor het kind, eet- en slaapritme, voorlezen, samen spelen, thuistaal, enzovoort).
- De intake is face-to-face.

Norm voldoende

Standaard intakeformulier.

Volgende relevante onderwerpen (tenminste 1 t/m 4).

Ingevuld voor elk kind.

B4 Stimuleren om thuis ontwikkelingsstimulerende activiteiten te doen

Toelichting

- Alle ouders worden door de leidsters/leerkrachten gestimuleerd om thuis VVE-activiteiten met hun kind(eren) te doen.
- Ouders krijgen spelmaterialen mee (met instructies of handleidingen) die zij thuis met hun kind(eren) kunnen gebruiken. Dit materiaal is afgestemd op de mogelijkheden van de ouder (qua taal, uitvoerbaarheid, wensen, enzovoort).
- Ouders worden door de leidsters/leerkrachten geïnformeerd over hoe ze met hun kind(eren) activiteiten kunnen uitvoeren.
- De leidsters/leerkrachten koppelen met ouders en kinderen terug of en hoe de activiteiten thuis zijn uitgevoerd.
- Volgende ouders voeren thuis activiteiten uit, zoals bedoeld in de oudercomponent van het VVE-programma (minimaal 60%).

Norm voldoende

Alle ouders worden gestimuleerd thuis ontwikkelingsstimulerende activiteiten te doen. Krijgen adequaat materiaal en informatie mee. Minimaal 60% doet het ook.

B5 Participatie in VVE-activiteiten in de voorschool/vroegschool

Toelichting

- De voor- en vroegschool organiseert voldoende relevante ouderactiviteiten (zoals informatiebijeenkomsten over VVE, themabijeenkomsten, inloopuren, koffieochtenden) en stimuleert de ouders om hieraan deel te nemen.
- De ouders worden gestimuleerd om (elke dag) bij het brengen van hun kind activiteiten te doen met hun kind.
- Er is een aanbod van activiteiten die ouders bij binnenkomst met hun kind(eren) kunnen doen.
- Leidsters/leerkrachten voeren bij het brengen en halen informeel korte gesprekken met de ouders over hun kind(eren).
- Voldoende ouders (minimaal 60%) participeren in de activiteiten.

Norm voldoende

Regelmatig ouderactiviteiten.

Voldoende ouders nemen deel (60%).

B6 Informeren over de ontwikkeling van hun kind

Toelichting

- Er is tenminste 3 keer in de peuter- en de kleuterperiode een oudergesprek op uitnodiging van de voor/vroegschool, waarin ouders worden geïnformeerd over de ontwikkeling van hun kind.
- Tijdens de oudergesprekken worden toetsresultaten en observatiegegevens bekeken en besproken.
- Bij zorgpunten worden ouders direct geïnformeerd over hun kind en zijn er regelmatig gesprekken om de voortgang te bespreken.

Norm voldoende

Voldoende, o.a. over toets- en observatiegegevens. Periodiek informeren (minimaal 3x : doorgaans na de wenperiode, bij 3 resp. 5 jaar en bij overgang naar de basisschool c.q. groep 3).

B7 Rekening houden met de thuistaal (facultatief)

Toelichting

- De leidsters/leerkrachten weten welke taal ouders thuis spreken.
- Informatie over de ontwikkeling van het kind, VVE-activiteiten en over de instelling kunnen worden vertaald in de thuistaal, wanneer ouders geen Nederlands spreken en lezen.
- Zo nodig kan er een tolk worden ingezet (bijvoorbeeld tijdens oudergesprekken).
- Er wordt ouders ondersteuning geboden in het aanleren van de Nederlandse taal (woordenlijsten in verschillende talen, kleine taalopdrachtjes of bijscholing)

Norm voldoende

Deze indicator is facultatief en wordt beoordeeld als er op gemeentelijk niveau afspraken over zijn (zowel 'positief' over het belang van de thuistaal, als 'negatief' over dat er alleen in het Nederlands gecommuniceerd moet worden).

Weten welke taal thuis gesproken wordt.

Belangrijke schriftelijk informatie in thuistaal (als dat nodig is).

Begripsafbakening en onderzoeksbevindingen

'Ouderbetrokkenheid houdt wat mij betreft in dat ouders de leerontwikkeling van hun kind volgen, daar thuis ondersteuning aan geven en daarover regelmatig contact met de school hebben, waardoor de prestaties van hun kind verbeteren. De school stelt de ouders hiertoe in staat door inzicht te geven in de schoolvorderingen en de ontwikkeling van het kind. Daarbij is het van belang dat school en ouders beide hun aandeel nemen in de opvoeding van kinderen en jongeren en hen samen waarden en normen meegeven, waardoor de school als gemeenschap wordt versterkt en de school in haar gezagspositie wordt gesteund.' (Kamerbrief 3 april 2012, Voortgang partnerschap tussen school en ouders).

In de omschrijving van ouderbetrokkenheid van het ministerie van OCW onderscheiden we verschillende aspecten van ouderbetrokkenheid. Het gaat om a) contact tussen school en ouders, b) over informatieverstrekking door de school aan ouders, c) om de interesse van ouders in de ontwikkeling van hun kind en d) om de ondersteuning van kinderen door ouders thuis. Ook zien we doelen op verschillende niveaus: voor ouders (leerontwikkeling van hun kind volgen), voor kinderen (prestaties verbeteren), voor de school (versterking van de school als gemeenschap, ondersteuning van de gezagspositie van de school) en voor de samenleving als geheel (kinderen waarden en normen meegeven).

In internationale literatuur is de volgende indeling van ouderbetrokkenheid gangbaar (Epstein, 2001, in: Menheere en Hooge, 2010):

1. Parenting: de voorwaardenscheppende rol van ouders.
2. Communicating: de communicatie tussen school en ouders.
3. Volunteering: het verrichten van vrijwilligerswerk in en om de school.
4. Learning at home: het ondersteunen van de kinderen bij het schoolwerk thuis.

5. Decision making and advocacy: formele ouderparticipatie.

6. Collaborating with the community: samenwerking met de gemeenschap.

Ouderbetrokkenheid is dus een breed begrip, waar veel verschillende soorten activiteiten onder vallen.

Begrippen

Wat verstaan we in deze handreiking onder ouderbetrokkenheid? Een algemene omschrijving is: 'Alle vormen van **belangstellende betrokkenheid** van de ouders bij de begeleiding van hun eigen kind, bij de groep waarin hun kind zit of bij de peuterspeelzaal of school als geheel' (De Wit, 2002, aangehaald in: Menheere & Hooge, 2010). Wij breiden deze omschrijving uit met: 'alle vormen van belangstellende betrokkenheid van de voorschoolse instelling of school bij de thuissituatie van het kind'.

Sommige gemeenten, met name de vier grote steden, hechten ook belang aan oudereducatie. Doel van **oudereducatie** is: 'Het vergroten van kennis en vaardigheden van ouders op het gebied van onderwijs, opvoeding en taal vanuit het perspectief dat dit ouders helpt hun kinderen te ondersteunen bij hun schoolse ontwikkeling' (Beleidsprogramma 'Actieve ouders op school 2013', gemeente Den Haag). Opvoedingsondersteuning, taalverwerving en inburgering gaan hierbij hand in hand, dus ook dit aspect is belangrijk bij het ontwikkelen van gemeentelijk ouderbeleid.

Een ander aspect van ouderbetrokkenheid zijn de formele en informele vormen van inspraak die ouders hebben op het beleid van de voorschoolse instelling of school. Dit wordt dikwijls **ouderparticipatie** genoemd. Deze vorm van ouderbetrokkenheid hebben we in deze handreiking buiten beschouwing gelaten, omdat er geen rechtstreeks verband is met de ontwikkeling van kinderen.

Opbrengstgericht ouderbeleid

Omdat een optimale ontwikkeling van kinderen het uiteindelijke doel is van VVE, zouden in principe alle vormen van ouderbetrokkenheid daaraan, direct of indirect, moeten bijdragen. Uitgangspunt daarbij is – en dat wordt keer op keer bevestigd in onderzoek – dat de ouders en de instelling/school hetzelfde doel nastreven, namelijk dat het kind zich optimaal ontwikkelt.

Uit onderzoek blijkt voorts dat ouderbetrokkenheid die thuis plaatsvindt het meest effectief is: 'at home good parenting'. Dat houdt in dat ouders een ondersteunend en stimulerend gezinsklimaat creëren. Bij jonge kinderen gaat het daarbij tevens om het creëren van een 'home learning environment'. Dat betekent dat er thuis is voorzien in een breed scala aan activiteiten, zoals lezen, bibliotheekbezoek, spelenderwijs letters leren, zingen en rijmen. Goed ouderschap uit zich volgens onderzoek in een veilige en stabiele omgeving, het stimuleren van de intellectuele ontwikkeling en discussies tussen ouder en kind. De ouders zijn een goed voorbeeld, dragen het belang van onderwijs uit en koesteren hoge verwachtingen van hun kind (Menheere en Hooge, 2010).

Mesman (2010) voegt daaraan toe dat het niet alleen gaat om de kwantiteit van de cognitieve ondersteuning thuis, maar ook om de kwaliteit van die ondersteuning. Als ouders leergerichte activiteiten met hun kinderen doen, is het van belang dat zij heldere instructie geven die past bij het ontwikkelingsniveau van het kind én dat zij kinderen complimenten geven, niet afwijzen en ruimte bieden om zelf dingen uit te proberen. Een sensitieve ouder bevordert zelfregulatie bij kinderen.

Wanneer ouders hun kinderen actief stimuleren en ontwikkelingsgerichte activiteiten met hen doen, heeft dit rechtstreeks effect op de ontwikkeling van kinderen. Dat draagt bij aan een succesvolle schoolloopbaan. Hoe betrokken ouders zijn en of ze deze betrokkenheid thuis en/of op school laten zien, is mede afhankelijk van factoren zoals de sociaal-economische status, het opleidingsniveau en de geestelijke gezondheid van de moeder, armoede en alleenstaand ouderschap. Een niet-Nederlandstalige achtergrond blijkt van minder belang (Desforges & Abouchaar, 2003; Lee & Bowen, 2006, aangehaald in Lusse: 2012). Opleidingsniveau blijkt wel van grote

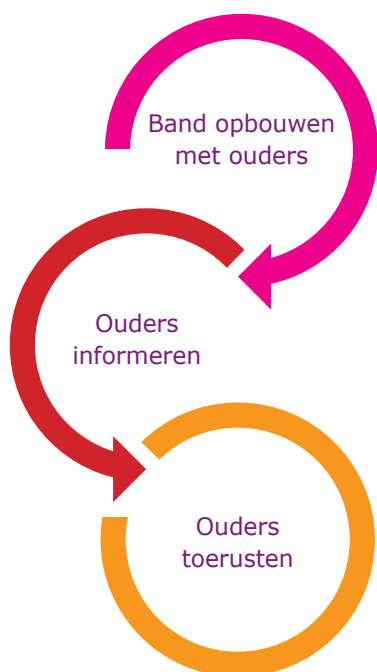
invloed te zijn. De drempel naar school is hoog voor ouders met een lagere sociaal-economische status en een lager opleidingsniveau. Laagopgeleide ouders – allochtoon en autochtoon – voelen zich slecht gehoord in de school en ervaren de communicatie met school als eenrichtingsverkeer, waarbij de school weinig interesse toont in hun opvattingen en wensen. Ouders die zich afgewezen voelen door school trekken zich terug (Karsten et al., 2006, aangehaald in Lusse: 2012).

Ouderbetrokkenheid neemt af naarmate de leerling ouder wordt en neemt toe naarmate de leerling beter presteert.

Fasering in ouderbetrokkenheid

De kern van ouderbeleid is dat ouders ondersteuning krijgen bij de wijze waarop zij thuis de ontwikkeling van hun kind stimuleren. Dit is waar het om gaat bij het bereiken van resultaten op het gebied van de ontwikkelingsstimulering van jonge kinderen. Daarvoor is een aantal stappen nodig:

- Een relatie opbouwen.
- Informatie uitwisselen.
- Hulp en ondersteuning geven.

Bij **de eerste stap** gaat het om het opbouwen van een band met ouders. De belangstelling die de instelling heeft voor de thuissituatie van de kinderen, is belangrijk voor de ontwikkeling en is een voorwaarde voor de ouderbetrokkenheid thuis. Dat begint al bij het kennismakingsgesprek, waarin naar de thuissituatie wordt geïnformeerd en bijvoorbeeld wordt gevraagd welke taal thuis wordt gesproken met het kind. Ook door middel van huisbezoeken stelt de instelling zich op de hoogte van de thuissituatie van de kinderen.

De volgende stap is dat VVE-instellingen ouders informeren over wat zij doen voor de kinderen en hen op de hoogte houden van de ontwikkeling van hun kinderen.

De derde stap is dat de instelling de ouders hulp en ondersteuning biedt bij wat zij thuis met het kind kunnen doen.

Een belangrijke voorwaarde bij dat alles is dat pedagogisch medewerkers en leerkrachten hiervoor gefaciliteerd worden in de vorm van deskundigheidsbevordering en coaching, zodat zij zich zeker voelen in de omgang met ouders, weten hoe zij met ouders kunnen communiceren, een vertrouwensrelatie kunnen opbouwen en weten hoe zij ouders kunnen inspireren om thuis een stimulerende leefomgeving voor kinderen te creëren. Voor de ouders is het belangrijk dat zij worden benaderd als volwaardig en competent en dat er wordt uitgegaan van hun wensen, kwaliteiten en behoeften.

Vanuit welke verschillende perspectieven kun je naar ouders kijken?

In de afgelopen jaren is het begrip 'educatief partnerschap' opgedoken (Onderwijsraad, 2010). Waar de taakverdeling tussen school en ouders jarenlang duidelijk was gescheiden, zien we nu een tendens waarbij opvoeding en onderwijs als een gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt beschouwd. Ook gelijkwaardigheid van ouders en school krijgt steeds meer nadruk. Educatief partnerschap kan worden gedefinieerd als: 'Een proces waarin betrokkenen erop uit zijn elkaar wederzijds te ondersteunen en waarin ze proberen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen, met als doel het leren, de motivatie en de ontwikkeling van leerlingen te

bevorderen'.

In de driehoek ouder – kind – instelling heeft ieder weliswaar zijn eigen verantwoordelijkheid, maar is er een gemeenschappelijke doel: de optimale ontwikkeling van kinderen. Andere belangrijke elementen van een educatief partnerschap zijn: een afstemde visie, normen, waarden en gebruiken.

Waarom is een educatief partnerschap van belang? Dat kan verschillen. Smit e.a. (2007) onderscheiden in dat opzicht:

- Pedagogisch doel: de benadering van kleuters thuis en op school is op elkaar afgestemd.
- Toerustingsdoel: zowel leerkrachten als ouders worden zo nodig toegerust voor het partnerschap.
- Organisatorisch doel: ouders leveren een bijdrage aan het reilen en zeilen van de school. Ze voeren activiteiten mede uit en denken daarover ook mee.
- Democratisch doel: ouders denken mee en beslissen informeel en formeel mee over het gebeuren op de school. De school legt aan de ouders verantwoording af over haar werk.

Als we de perspectieven op ouders op een continuüm plaatsen, zien we aan de ene kant instellingen die de ouders een passieve rol toekennen (alleen informatie aan de ouders geven) en aan de andere kant instellingen die uitgaan van de talenten en de

kracht van ouders en die de ouders als gelijkwaardig zien, een empowermentbenadering. Educatief partnerschap maakt vanzelfsprekend deel uit van dit laatste perspectief. De meeste instellingen nemen een positie ergens tussen deze twee uitersten in. Waar een instelling zich bevindt op dit continuüm, hangt nauw samen met de doelen die zij zich heeft gesteld voor het omgaan met ouders.

Beelden over ouders

Welke positie de instelling ook inneemt, ouderbetrokkenheid begint bij de beelden die er over en weer van elkaar leven en de opvattingen over wat bij de instelling hoort en wat bij thuis. Hoe kijken leerkrachten naar ouders? Er zijn verschillende typering van ouders gemaakt. Een inmiddels redelijk bekende indeling die uit een onderzoek naar voren kwam, is die van Smit & Driessen: <http://www.nloo.nl/HerkenOuders.pdf>. Dergelijke typering van ouders kunnen helpen om duidelijk te krijgen welke beelden beroepskrachten hebben van ouders en kunnen ondersteunend zijn bij het handen en voeten geven aan ouderbetrokkenheid. Voor welke ouder zijn welke activiteiten?

Geraadpleegde literatuur

Desforges, C. & Abouchar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review*. London: Department for Education and Skills.

Douma, L. & Haan, M. de (2008). Allochtone ouders over school: Gebrek aan betrokkenheid of cultuurverschillen? *Didaktief* (9), november 2008, 10-11.

Hoover-Dempsey, K. V., Walker, J. M. T., Jones, K.P. & Reed, R. P. (2002). Teachers involving parents (TIP). Results of an in-service teacher education program for enhancing parental involvement. *Teaching and Teacher Education* 18, 843-867.

Kans, K., Lubberman, J. & Vegt, A. L. van der (2009). *Monitor ouderbetrokkenheid in het funderend onderwijs*. Rotterdam: ECORYS/Utrecht: Sardes.

Menheere, A. & Hooge, E. (2010). *De betrokkenheid van ouders bij het schoolleren van hun kinderen. Een literatuurstudie naar de betekenis van ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen*. Amsterdam: Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool Amsterdam.

Mesman, J. (2010). *Oud geleerd, jong gedaan. Investeren in ouders bevordert onderwijskansen van kinderen*. Oratie Rijksuniversiteit Leiden.

Onderwijsraad (2010). *Advies: Ouders als partners. Versterking van relaties met en tussen ouders op school*. Den Haag: Onderwijsraad.

Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Bus, M. (2007). *Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en -participatie op scholen met veel en weinig achterstandsl leerlingen*. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit.

Zeece, P. D. (2005). Using literature to support low literate parents as children's first literacy teachers. *Early childhood Education Journal* 32 (5), 313-320.

Voorbeelden van programma's en activiteiten

Dagelijkse leermomenten thuis

Op de voorschool en op school stimuleren beroepskrachten ouders om samen met hun kind thuis boeken te bekijken, gesprekken te voeren en op pad te gaan. Soms geven zij gerichte adviezen aan ouders om bepaalde vaardigheden met de kinderen te oefenen. De spelinloop, een kwartier voordat het eigenlijke programma begint, wordt vaak gebruikt om met ouders te praten over de mogelijkheden die zij hiertoe kunnen aangrijpen.

Pedagogische afstemming

Afstemming tussen thuis en het kindcentrum is belangrijk en voorkomt dat de kloof tussen de thuissituatie en de situatie op het kindcentrum niet te groot wordt. Ontwikkelingspsycholoog Hans Cohen de Lara verklaart dit nader in zijn boek *De Basis, theorie en praktijk van vroege ontwikkelingsstimulering* (2007):

"Vanuit de ontwikkeling van het kind gezien, is het ook heel begrijpelijk. Als kinderen op de peuterspeelzaal gewend zijn dat ze veel mogen vragen en zeggen als de juf voorleest, willen ze dat thuis ook. En veel praten is goed voor de taalontwikkeling, dus het beste is dat ze daar zoveel mogelijk de kans voor krijgen. Op de peuterspeelzaal en op school, maar óók thuis." Een wederzijdse afstemming tussen activiteiten thuis en op het kindcentrum kan kinderen veel opleveren. Uit het citaat komt naar voren dat het niet alleen gaat om wat een kind leert, maar vooral ook hoe een kind leert.

Educatieve activiteiten

In onderstaand overzicht is een aantal veelgebruikte programma's beschreven, die zijn gericht op het creëren van een stimulerende leeromgeving thuis.

- predicaat 'theoretisch goed onderbouwd' (Zie: <http://www.nji.nl/jeugdinterventies>)
- totale ontwikkeling
- specifiek taalontwikkeling
- inhoud van de activiteiten is afgestemd op lesprogramma
- programma is onafhankelijk van een VVE-programma in te zetten
- een intensief programma (ouders en kinderen voeren dagelijks een gerichte activiteit uit)
- een doorgaande lijn (na 6 jaar)

Verteltassen

Doelgroep: de verteltasmethode is geschikt voor alle kinderen (peuters en kleuters) en ouders. De Verteltasmethode versterkt de leesomgeving en de taalontwikkeling van kinderen én hun ouders. Door de Verteltasmethode raken ouders meer betrokken bij het onderwijs en ontstaat een betere samenwerking tussen school en gezin. Het middel dat hierbij wordt ingezet is een Verteltas met lees- en spelmateriaal. De Verteltassen worden door ouders (en leerkrachten) gemaakt en bedacht en worden thuis en op school met de kinderen gebruikt. Om het gebruik van Verteltassen goed te benutten, is het belangrijk dat deze activiteit wordt gekoppeld aan een VVE-programma en wordt geïntegreerd in ouderbeleid. Een mogelijkheid is om de Verteltas te koppelen aan een taal cursus voor ouders. *Voor meer informatie en begeleiding bij de invoering: www.verteltas.nl*

Voorleesexpres:

Doelgroep: kinderen van twee tot en met acht jaar en hun ouders. Deze kinderen hebben moeite met de Nederlandse taal en groeien op in een taalarme thuisomgeving.

De Voorleesexpres vergroot het leesplezier van kinderen en geeft ouders handvatten om (voor) lezen en boeken een blijvende plek te geven in het gezin. Op die manier verrijkt de Voorleesexpres de taalomgeving van kinderen en bevordert ze de taalvaardigheid. Een vrijwillige voorlezer bezoekt het gezin gedurende een half jaar wekelijks een uur (20 keer). De vrijwilliger introduceert het voorleesritueel en geeft de ouders handvatten om zelf voor te lezen en dit een blijvende plek te geven in het dagelijks leven. De voorlezer en het gezin worden begeleid door een vrijwillige coördinator.

Voor meer informatie en begeleiding bij de invoering: www.voorleesexpress.nl

De Taallijn

Doelgroep: kinderen van nul tot zes jaar en ouders; aansluitend op de taallijn is Taal 100 ontwikkeld voor kinderen vanaf groep 3.

Het doel van de Taallijn is het verbeteren van de interactieve taalstimulering in de voor- en vroegschoolse periode. De Taallijn stimuleert ouderbetrokkenheid vooral via het gezinsportfolio. Het kind vult het gezinsportfolio samen met de pedagogisch medewerker of de ouder, zowel op de voorziening als thuis. De (taal)ontwikkeling van het kind wordt regelmatig aan de hand van het portfolio met de ouders besproken.

Voor meer informatie en begeleiding bij de invoering: www.sardes.nl en www.taal100.nl

Logo 3000

Doelgroep: alle peuters en kleuters en hun ouders. Doel van Logo 3000 is dat alle kinderen minimaal een basiswoordenschat verwerven. Het is gericht op de woordenschatontwikkeling van peuters en kleuters. De peuters en kleuters krijgen speel-leerbladen en een cd mee naar huis, waarin de woorden die ze op school hebben geleerd terugkomen. Er zijn daarvoor ouderbijeenkomsten ontwikkeld. Elk kwartaal kan de school/instelling zo'n oudermiddag of -avond organiseren.
www.logo3000.nl

Opstapje

Doelgroep: ouders (in de praktijk zijn dit vooral moeders) en kinderen van twee tot vier jaar in achterstandssituaties.

Opstapje beoogt peuters beter voor te bereiden op de basisschool. Het is een intensief twee jaar durend gezinsgericht stimuleringsprogramma bestaande uit verschillende activiteiten. Er zijn per jaar dertig contactmomenten tussen moeder/kind en contactmedewerkster/coördinator. Daarin worden spelactiviteiten worden uitgelegd en uitgevoerd en worden thema's besproken die te maken hebben met de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. Daarnaast zijn er groepsbijeenkomsten voor moeders en een peuterspeelzaal voor de kinderen.
www.stapprogramma.nl

Ouders Actief

Doelgroep: autochtone en allochtone ouders met maximaal een vmbo-t opleiding en met een kind in de leeftijd van nul tot zes jaar.

In de oudercursus 'Ouders Actief' leren laagopgeleide ouders over de ontwikkeling van hun kind. Dit komt de ontwikkeling van deze kinderen ten goede en vergroot hun onderwijskansen. Ouders Actief is verdeeld in modules: de ontwikkeling van het jonge kind, ouder-kind interactie, de peuterspeelzaal, basisonderwijs, voorlezen, ouderschap.
www.stapprogramma.nl

- predicaat 'theoretisch goed onderbouwd' (Zie: <http://www.nji.nl/jeugdinterventies>)
- totale ontwikkeling
- specifiek taalontwikkeling
- inhoud van de activiteiten is afgestemd op lesprogramma
- programma is onafhankelijk van een VVE-programma in te zetten
- een intensief programma (ouders en kinderen voeren dagelijks een gerichte activiteit uit)
- een doorgaande lijn (na 6 jaar)

Oudercomponent VVE-programma's

Doelgroep: ouders van kinderen van (in ieder geval) twee tot zeven jaar.

In alle VVE-programma's is een oudercomponent uitgewerkt, die bestaat uit (thematische) thuisopdrachten en -activiteiten. Daarnaast wordt ook tijdens de dagelijkse spelinloop de betrokkenheid van ouders gestimuleerd. De kracht zit in de herhaling en in de koppeling van de activiteiten aan wat er in de speelzaal of op school gebeurt. Dat spreekt ouders aan: ze weten op deze manier waar hun kind mee bezig is. Ze kunnen er gericht naar vragen en over praten. Voor ouders en kinderen is de herkenbaarheid daarbij van belang: de kinderen herkennen thuis wat zij in de peuterspeelzaal doen en ouders zien in de speelzaal terug waar zij thuis mee bezig zijn.

Voor meer informatie: zie websites VVE-programma's

Hecht

Doelgroep: alle schoolgaande kinderen en hun ouders.

Hecht is een activiteitenaanbod voor basisscholen om samen met ouders op school én thuis te werken aan de ontwikkeling van kinderen. Hecht brengt ouders en school dichter bij elkaar door kinderen op school én thuis actief bezig te laten zijn. Er zijn per leeftijdsgroep vijftientig 'niet-schoolse' activiteiten uitgewerkt, zowel voor het lesprogramma op school als thuis. In een ouderbrief wordt de opdracht voor thuis uitgelegd. Doel van het thuis samen activiteiten doen is het verstevigen van de relatie en de interactie tussen ouder en kind. Bij het programma hoort een begeleidingstraject ter ondersteuning van de implementatie.

*Informatie is te verkrijgen bij het RPCZ en het HCO.
www.rpcz.nl/hecht of <http://www.hco.nl/?id=273>*

- predicaat 'theoretisch goed onderbouwd' (Zie: <http://www.nji.nl/jeugdinterventies>)
- totale ontwikkeling
- specifiek taalontwikkeling
- inhoud van de activiteiten is afgestemd op lesprogramma

VVE-Thuis

Doelgroep: ouders met kinderen van drie tot en met zes jaar.

VVE Thuis wil de onderwijskansen van peuters vergroten door hun taal- en denkontwikkeling te bevorderen. Het accent ligt op het vergroten van de woordenschat. Een ander doel is het bevorderen van een ondersteunend en stimulerend gezinsklimaat. Ouders krijgen boekjes mee naar huis waar allerlei activiteiten instaan die zij samen met hun kind kunnen doen. Deze activiteiten passen bij thema's die ook zijn uitgewerkt in VVE-programma's, zoals Kaleidoscoop en Piramide. Voordat ouders met een boekje aan de slag gaan, is er eerst een bijeenkomst waarin de bedoeling van de activiteiten met de ouders wordt besproken.

www.stapprogramma.nl

Spel aan Huis

Doelgroep: (voor hulpverleners) moeilijk bereikbare gezinnen met jonge (allochtone) kinderen (van 1 tot 6 à 8 jaar).

Spel aan Huis is zowel een educatieve interventie als een directe ondersteuning bij de dagelijkse leermomenten thuis. Spel aan Huis is laagdrempelig en niet bedreigend voor ouders. Een vrouwelijke student van een (ped)agogische opleiding (stagiaire) wordt door een programmacoördinator geïntroduceerd in het gezin. Zij gaat wekelijks een dagdeel op huisbezoek om te spelen met het kind/ de kinderen en de ouders te ondersteunen bij hun opvoedingsvragen. Spel aan Huis is niet per se gekoppeld aan een school of peuterspeelzaal, maar functioneert als een gemeentelijke voorziening.

Voor meer informatie: zoek contact met de regionale organisatie voor opvoedingsondersteuning.

- programma is onafhankelijk van een VVE-programma in te zetten
- een intensief programma (ouders en kinderen voeren dagelijks een gerichte activiteit uit)
- een doorgaande lijn (na 6 jaar)

